

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1892.

Andra Kammaren.

N:o 15.

Fredagen den 4 mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 26 sistlidne februari.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades å nyo statsutskottets utlåtanden n:o 19, 20, 21, 22, 23 och 24.

§ 3.

För motions afgifvande hade sig anmält herr *J. Mankell*, hvilken nu aflemnade en af honom jemte 26 andra af kammarens ledamöter undertecknad motion, om ändring af 14 och 17 §§ riksdagsordningen.

Denna motion, som erhöill ordningsnummern 180, begärdes på bordet och bordlades till nästa sammanträde.

§ 4.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

och » herr *N. A. Molander* under 7 dagar fr. o. m. den 5 dennes,
» » *S. Arnoldsson* » 7 » » » » 5 » »

§ 5.

Justerades ett protokollutdrag för den 2 dennes; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,42 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.

Lördagen den 5 mars.

Kl. 12 middagen.

---

§ 1.

Justerades protokollet för den 27 nästlidne februari.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. frih. *Hj. Palmstierna* aflemnade följande Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen, nemligen:

angående försäljning till Åkers bruksegare af kronolägenheten Djekneången i Södermanlands län;

angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter sjömannen Nikolaus Alfred Österberg;

angående upplåtelse af kronomark till Gellivare kommun i Norrbottens län; och

angående upplåtelse af vissa kronolägenheter till utvidgning af Uplands regementes mötesplats.

De kongl. propositionerna begärdes på bordet och bordlades.

§ 3.

Under åberopande af i sådant afseende mellan herrar talmän träffad öfverenskommelse hemstälde herr talmannen, huruvida kammaren ville besluta att nästkommande onsdag den 9 innevarande mars företaga val dels af tjugufyra valmän för utseende af Riksdagens fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jemte deras suppleanter och dels af sex suppleanter för nämnda valmän.

Denna hemställan bifölls.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet herr *J. Mankells* m. fl. i gårdagens sammanträde bordlagda motion n:o 180.

§ 5.

Till kammarens afgörande förelåg till en början lagutskottets utlåtande, n:o 14, i anledning af väckt framställning angående formen för vissa vexelmåls behandling.

*Ang. formen för
vissa vexelmåls
behandling.*

I detta utlåtande hemstälde utskottet, att Riksdagen, i anledning af justitieombudsmannens i ämnet gjorda framställning, måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelse derom, att hvad i förordningen om nya vexellagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall den 7 maj 1880 är stadgadt angående rättegång i vexelmål ej utgör hinder för öfverexekutor att upptaga mål, hvori på grund af vexelfordran lagsökning anställs mot godkännare af vaxel.

Efter uppläsandet häraf anförde:

Herr Bruzelius: Herr talman! Af handlingarna i ärendet inhemtas, att olika meningar råda derom, huruvida utskottets lagsagens stadganden äro tillämpliga på fordringar, som grunda sig å vaxlar. När så är förhållandet, och när frågan icke kan få sin lösning genom prejudikat från Högsta domstolen — enär som bekant, mål, som angå lagsökning för gäld, stanna vid hofrätts utslag — så synes allt skäl vara för handen att genom uttrycklig lagbestämmelse få stadga i denna ganska viktiga fråga. Jag är således ingalunda *emot*, att en skrifvelse i ämnet från Riksdagen aflåtes till Kongl. Maj:t, utan önskar tvärt om en sådan, men i fråga om, huru långt man i en dylik skrifvelse bör gå, är jag deremot af annan mening, än den, som det ärade lagutskottets flertal hyllar. I detta afseende ställer jag mig på den ståndpunkt, som herr Bergströms med flere vid utlåtandet fogade reservation utvisar. Det är i utlåtandet framhållet, att vissa afdelningar af hofrätterna i exekutiv väg behandla lagsökning på grund af vaxlar. Detta eger nog sin rättighet, men säkert är, att i de fall, som jag kan erinra mig, då lagsökning på grund af vaxel upptagits i exekutiv väg, har lagsökning grundats å vaxel, som bibehållit sin vaxelrätt och ej varit preskriberad, samt rättats mot godkännaren af vaxeln. Nu har lagutskottet hemställt, att en lagbestämmelse måtte meddelas, genom hvilken skulle förklaras, att hinder ej möter för öfverexekutor att upptaga mål, hvori på grund af vaxelfordran lagsökning anställs mot godkännare af vaxel utan undantag och således äfven mot godkännare af sådan vaxel, på grund af hvilken vaxelfordringen preskriberats eller vaxelrätten gått förlorad genom försummelse att företaga någon för dess bevarande föreskrifven handling. Tvist enligt 93 § vaxellagen — en tvist, som är en bland de allra svåraste att bedöma — är enligt min mening en civil rättegång, som icke kan sägas grunda sig på ett skriftligt fordringsbevis — något som dock utskottets

Ang. formen för
vissa vexelmåls
behandling.
(Forts.)

lagen uppställer såsom vilkor, för att ansökan om lagsökning må kunna upptagas — utan på rättsförhållandet i dess helhet emellan vexelgäldenärerna eller på det s. k. underliggande förhållandet. Det synes vara oförenligt med vexellagens anda och oförenligt jemväl med utsökningslagens, att talan, som enligt 93 § föres, skulle kunna anhängiggöras genom lagsökning. Om den af lagutskottet föreslagna lagbestämmelse kommer till stånd, skall det enligt min mening i hvarje fall, då den, mot hvilken lagsökning enligt 93 § anställes, afgifver förklaring, visa sig, att målet »såsom tvistigt» förvisas till domstol. Och i alla dessa fall har lagsökningen för sökanden endast medfört kostnad och olägenhet, men alls ingen fördel.

Af hvad jag nu haft äran anföra torde framgå, att jag för min del anser, att skrifvelsen bort affattas så, som herr Bergströms reservation innehåller, till hvilken reservation jag alltså, herr talman, yrkar bifall och alltså jemväl afslag å lagutskottets uttalande.

Häruti instämde herrar *Lindgren*, grefve *Hamilton* och *Alexanderson*.

Herr Lillienberg yttrade: Den fråga, som här föreligger, är en rent juridisk fråga. Det är visserligen ledsamt, att juristerna äro af delade meningar om densamma, men det betyder mindre här, efter det nu endast är fråga om lämpligheten af ett ifrågasatt nytt stadgande.

Enligt gällande lag få fordringar, som grundas på vaxlar, för hvilka vaxelrätten ännu är bibehållen, icke upptagas till pröfning af öfverexekutor. I detta afseende föreslår nu utskottet den ändring, att, då ett sådant kraf anställes mot godkännaren af vaxel, öfverexekutor skulle vara behörig att dermed taga befattning. Det är af rent praktisk hänsyn, som man velat utsträcka öfverexekutors befogenhet på detta sätt. När nu vaxelrätten är förlorad derigenom, att en vaxel blifvit preskriberad eller prejudicierad, så har utskottet ansett, att kraf, som på grund af en sådan vaxel anställes, är ett vanligt skuldfordringsmål. Utskottet har för denna uppfattning åberopat de ordalag, som förekomma i vaxellagen, der det, såsom en föregående talare citerat, heter, att, om vaxel är preskriberad eller prejudicierad, stånde dock vaxelnehafvaren öppet att, såsom i vanligt skuldfordringsmål, hos vaxelgäldenär utsöka, hvad denne till fordringsegarens skada skulle vinna; och utskottet har funnit en ytterligare bekräftelse på sin uppfattning, att ett skuldfordringsmål i sådant fall är att betrakta såsom ett vanligt skuldfordringsmål, i något, som förekommer i lagberedningens förslag till 1851 års vaxellag. Det heter deri, att »vaxelrätten förloras såväl genom försummad presentation och protest för bristande betalning som genom preskription.

Likväl följer deraf icke, att en sålunda prejudicierad eller preskriberad vaxel under alla omständigheter bör anses hafva helt och hållet mistat sin betydelse, äfven såsom vanlig skuldförbindelse betraktad; ty genom att tillägga de formella föreskrifterna en så genomgripande verkan kunde ofta en materiel orättvisa befrämjas.» På grund häraf har utskottet kommit till den uppfattningen, att redan i denna stund lagstiftningen är sådan, att öfverexekutor kan upptaga ett fordringsanspråk, som grundar sig på en preskriberad eller prejudicierad vaxel, och att nu inskränka öfverexekutors befogenhet i detta afseende, dertill ansåg utskottet att tillräckliga skäl icke vore för handen. Frågan resulterar uti detta, huru öfverexekutor skall behandla en lagsökning, som anställes i ett sådant fall. Efter utskottets mening skall öfverexekutor upptaga ärendet och efter sakens beskaffenhet afgöra, huruvida det skall som tvistigt hänvisas till domstol eller bifallas. Enligt reservanternas mening, som nu blifvit understödd af talaren på kristianstadsbänken, skulle öfverexekutor, så snart ett sådant fordringsanspråk anhängiggöres, genast säga, att detta icke kan upptagas. Jag tror mig veta, att reservanterna från Första Kammaren icke komma att hålla så strängt på sin reservation. Deras mening är, likasom utskottets, att få frågan under Kongl. Maj:ts bedömande, så att någon lagstiftningsåtgärd i ärendet måtte vidtagas. Emellertid, då jag icke kan frångå riktigheten af de skäl, utskottet anfört för sitt utlåtande, yrkar jag bifall till detta.

*Ang. formen för
vissa vaxelmåls
behandling.
(Forts.)*

Herr Edelstam: Jag skulle ock helst sett, att den af herr Bergström med flere afgifna reservationen af kammaren antagits, men då jag af en af reservanterna inhemtat, att yrkande om bifall till reservationen icke kommer att framställas i Första Kammaren, så ber jag att få instämma i det yrkande, som här framstälts af herr Lilienberg.

Enligt mitt förmenande är en sådan vexelfordran, som antingen blifvit preskriberad eller prejudicierad, icke sådan, att öfverexekutor skulle ega befogenhet att upptaga densamma till omedelbar pröfning, och jag tror att i de flesta fall dessa mål äfven komma att förklaras tvistiga. Det är icke till fördel för den stora allmänheten. Då jag emellertid har all anledning att antaga, att Kongl. Maj:t, äfven om Riksdagen aflåter en skrifvelse af det vidsträcktare innehåll, utskottet tillstyrkt, kommer att fästa afseende dervid, och då det är önskligt, att närmare bestämmelser med hänsyn till de olika förfaringssätt, som förekomma vid de olika hofrätterna, måtte komma till stånd, så anhåller jag om bifall till utskottets hemställan.

Herr Bruzelius: Med anledning af den lemnade upplysningen, att reservanterna icke yrka bifall till reservationen inom

Ang. formen för
vissa vexelmåls
behandling.
(Forts.)

Första Kammaren, frånträder jag mitt yrkande om bifall till densamma.

Herr greve Hamilton: Då Första Kammaren redan antagit lagutskottets hemställan, ber jag att få frånträda mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr Lundberg: Då enligt förordningen om nya vexelagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall den 7 maj 1880 stämning i vexelmål kan meddelas till samma dag, som den begäres, eller någon dag ofördröjligen derefter, och då dom i vexelmål kan gå i verkställighet genom utmätning och försäljning utaf det utmätta, fastän i domen sökes ändring, tror jag för min del, att det icke skulle vara, såsom i lagutskottets betänkande anföres, väsentligen fördelaktigt för allmänheten, om en sådan bestämelse rörande lagsökning på grund af vaxel skulle meddelas, som med lagutskottets förslag åsyftas. Men när må medgifvas, att det är önskligt och behöfligt eller angeläget att genom någon lagstiftningsåtgärd den ovisshet, som för närvarande eger rum beträffande ifrågavarande måls behandling, kunde undanrödjäs, anser jag mig icke böra framställa något yrkande emot bifall till hvad lagutskottet föreslagit.

Herr *Skytte* instämde med herr Lundberg.

Herr Lindgren: Jag instämde nyss i ett yrkande på bifall till herr Bergströms reservation, men med anledning af hvad som sedan yttrats ber jag att få frånträda detta yrkande.

Herr Alexanderson: Jag skall också be att få afstå från mitt yrkande på bifall till herr Bergströms reservation.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 6.

Ang. framläggande af förslag till lag rörande sådana bevis, som det skall åligga presterskapet att utfärda.

I ordningen förekom härnäst lagutskottets utlåtande, n:o 15, i anledning af väckt motion angående framläggande af förslag till lag rörande sådana bevis, som det skall åligga presterskapet att utfärda.

Utskottet hemställde i detta utlåtande, att ifrågavarande, inom Andra Kammaren af herr *O. W. Redelius* väckta motion, n:o 146, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I fråga härom anförde nu:

Herr Redelius: I det ärende, som nu föreligger, har lagutskottet, såsom synes på sidan 11 i betänkandet, uttalat, att en lagstiftning i den rigtning, som motionen afser, är af verkligt behof påkallad. Det oaktadt har utskottet afstyrkt motionen i fråga af angifna skäl. Då likväl ingen närmare utredning har företagits af utskottet, som förmodligen ansett sådan öfverflödig, utan endast den mindre omfattande motivering föreligger, som motionen innehåller, — och icke ens den fullständigt — ber jag att få tillägga några ord till närmare belysning af frågans betydelse i två rigtningar: dels i det mindre, det som rör presterskapet, och dels i det, som mera är, nemligen lagskipningen inom landet.

Det mindre stycket ber jag att få börja med. Det afser hufvudsakligen att freda mina embetsbröder, så vidt jag det kan, för obefogade anmärkningar. Det kan ju hända, att detta för många icke synes vara ett verkligt skäl; men de flesta, tror jag, skola erkänna det likväl. I det hänseendet har utskottet nederst på sidan 10 i sitt betänkande yttrat, att jag skulle i motionen hafva uttalat, att särskildt presterskapet hyst en viss tveksamhet vid fullgörandet af sin embetspligt i fråga om meddelande af fräjdbevis efter 1863 års cirkulär eller efter 1865 års förordning.

Innan jag vidare inlåter mig derpå, skall jag be att få förutskicka ett par erinringar, eftersom de ej förekomma vare sig i motionen eller i utskottets utredning. Den ena är, att år 1813 den 16 juni utfärdades ett kongl. bref af innehåll — anslutande sig till 8 § i de så kallade presterskapets privilegier af år 1723 — att presterskapet i allmänhet, så vidt görligt vore, skulle »vara befriadt från all annan befattning med allmänna världsliga mål än att deruti meddela de upplysningar och betyg som af det kunna begäras och på dess embete ankomma». Det var sålunda en allmän rätt medgifven samtliga tjänstemän i riket att af presterskapet begära upplysningar i förefallande mål äfven af världslig beskaffenhet, såsom orden lydde, och likaså tillkom det presterskapet såsom embetspligt att gå de öfriga embetsmännen till handa med sådana upplysningar och betyg. Detta öfverensstämmet också, särskildt i ett af de fall, som motionen afser, nemligen beträffande häktade personer, med kongl. förordningen af den 11 juli 1753, som också i motionen är åberopad. Dermed öfverensstämmet jemväl cirkulärbrevet till landshöfdingarne i riket den 27 april 1833, hvori det ålägges landshöfdingarne att vaka öfver, att betyget i fråga varder infordradt och aflemnadt till vederbörande domstol. — Vidare ber jag att få erinra om kongl. instruktionen för fångpredikanterna den 3 juni 1846, der i § 11 mom. k) föreskrifves, att de skola i sina kyrkoböcker

Ang. framläggande af förslag till lag rörande sådana bevis, som det skall åläggas presterskapet att utfärda.
(Forts.)

Ang. framläggande af förslag till lag rörande sådana bevis, som det skall åligga presterskapet att utfärda.

(Forts.)

intaga uppgift, »om, när och af hvad anledning han tillföre varit häktad, för brott tilltalad, frikänd, bestraffad eller benådad».

I öfverensstämmelse med dessa kongl. förordningar var det ju som fängvårdsstyrelsen utfärdade sitt bekanta cirkulär. Under sådana förhållanden lär det ej vara så alldeles underligt, om somliga kunna hysa en viss tveksamhet angående hvad som är embetspligt i detta fall, allra helst då 1865 års förordning *ej uttryckligen upphäver* någon af de förut åberopade förordningarna eller stadgandena, utan efter sin egen formella lydelse uttalar endast en *förklaring*. Skulle man se på det formella allenast, då skulle, om man får understryka eller pressa på detta ord »*förklaradt*» i förordningen af år 1865, icke någon lagbestämmelse vara genom samma förordning upphäfd; ty förklaring är ej det samma som att stifta ny lag. Men ser man äfven på innehållet, är det sådant, att materielt taget bör, så vidt jag kan bedöma, de föregående författningarna i ämnet vara upphäfda. Emellertid har det rådt en mycket stor tveksamhet i detta fall, och det icke ensamt hos presterna. I fall det skulle hafva varit lagutskottets mening med uttrycket på den sida, jag nämnde, att det skulle vara endast hos presterna som viss tveksamhet förefinnes, så vill jag påstå, att det är ett origtigt påstående. För min del har jag reserverat mig i det hänseendet, men den mellanmeningen har utskottet ej upptagit i sitt betänkande. I min motion yttrade jag: »Om så skulle vara förhållandet» — »det jag dock icke tror», tillade jag i motiveringen. Dessa ord »*det jag dock icke tror*» har utskottet uteslutit, så att det af betänkandet ser ut, som om jag för min del också skulle vara tveksam, hvilket jag ingalunda är. Jag har alltid afstyrkt mina embetsbröder från att meddela ett så beskaffadt betyg, som omförmåles i fängvårdsstyrelsens cirkulär af år 1863, och sagt till dem: »för all del, låt bli det!» Vidare ber jag att få framhålla, att, så vidt jag känner till saken, har det varit i synnerhet domstolarna och konungens befallningshafvande, som syntts vara tveksamma i detta hänseende. Särskildt tager jag mig dristigheten framhålla, att lagutskottets ärade ordförande bör kunna vinna kännedom, att konungens befallningshafvande i Örebro län är en af dem, som varit tveksamma här vid lag. Ty när Finspånge läns häradsrätt ville infordra ett betyg från pastorsembetet i en församling inom Örebro län och dervid begärde handräckning af konungens befallningshafvande i Örebro, lemnade konungens befallningshafvande den handräckningen, något som konungens befallningshafvande väl ej skulle hafva gjort, derest konungens befallningshafvande ej varit tveksam om betydelsen af 1865 års förordning, huruvida fängvårdsstyrelsens cirkulär skulle vara gällande ännu anno 1891. Att icke heller *denne* konungens befallningshafvande är ensam, har jag fått ny påminnelse om, då i en tidning för i förgår afton meddelas ett nytt fall: Åse- och Viste

häradsrätt begärde den 9 sistlidne januari, således i år, prestbevis för häktad person, men presten i fråga lemnade ett vanligt så kalladt fräjdbevis; domstolen var ej nöjd dermed, utan häradsrätten förständigade åklagaren att till nästa ransakning med den häktade anskaffa och till häradsrätten inlemna fullständigt prestbetyg i enlighet med fångvårdsstyrelsens cirkulär af år 1863. Länsmannen, som fick detta förständigande, vände sig förgäfvat till presten, men gick sedan till konungnes befallningshafvande; och konungens befallningshafvande gick honom till handa derutinnan och vände sig till domkapitlet i Skara. Domkapitlet redde sig på det sättet — enligt tidningsnotisen, som jag återopat och af hvilken jag uppläst några ord — att det vände sig till vederbörande pastor och anmodade honom att meddela ett prestbevis; men domkapitlet var försigtigt nog att tillägga, att i afseende på fräjd ingenting mera skulle sägas än som stode i öfverensstämmelse med förordningen af år 1865. Huru sedan domstolen redde sig med saken, lemna jag derhän.

Förhållandena hafva emellertid varit sådana, att prester åtalats, om de *meddelat* bevis enligt cirkuläret, och att de jemväl åtalats, om de *vägrat*. Ett sådant åtal har egt rum här i Stockholm detta år, i det en domstol anmält en prest till åtal för tjenstefel, för det han ej gick domstolen till handa med utfärdande af ett så beskaffadt prestbevis. Och tidningarne hafva ej heller varit skonsamma mot presterna, som vi väl kunna förstå — det bruka de ej vara, när det gäller prester. Jag säger alls ingenting om, att de klandra presterna, när de göra något klandervärdt; men jag tycker ej om, att de klandra dem, när de ej göra annat än rätt. Jag har velat draga denna sida af saken under offentligheten, för det vi åtminstone må vara fredade för ohemula beskyllningar, när vi göra vår tjenstepligt.

Detta var nu det mindre; och det hade kanske icke ensamt varit nog att motivera en motion i saken. Den viktigaste sidan af frågan är den, som rör lagskipningen. Vi veta alla, att vi hafva en strafflag, som stadgar skärpta straffbestämmelser för återfall i brott. Om detta stadgande skall kunna tillämpas, måste naturligtvis domstolen, som skall döma en häktad person, hafva reda på, om personen förut varit häktad, tilltalad, dömd eller icke. Men derom får domstolen numera i de flesta fall ingen som helst upplysning af prestbeviset, emedan presten är förbjuden att meddela sådana upplysningar. Det var lag ända till 1865, att presten skulle lemna ett sådant meddelande. Då lemnades det också, och då kunde domstolen döma enligt missgerningsbalken, som då var gällande. Men nu går det icke att döma i enlighet med strafflagens bestämmelser. Jag vill upplysa — det kanske icke alla kunna veta —, att enligt anteckningar i kyrkoböcker, som jag haft under min hand, har en person blifvit dömd och straffad för tredje resan stöld och sedan om någon tid för första resan.

Ang. framläggande af förslag till lag rörande sådana bevis, som det skall åligga presterskapet att utfärda.

(Forts)

Ang. framläggande af förslag till lag rörande sådana bevis, som det skall åligga presterskapet att utfärda.
(Forts.)

Och jag har sett exempel på, att en person förnyade gånger, men af skilda domstolar, dömts för andra resan stöld. Under sådana förhållanden är det uppenbart, att strafflagens bestämmelser äro illusoriska. Den ser ut att stadga något i antydnda hänseende, men i de flesta fall blir effekten ingen. Att domstolar önska att på allt sätt få nödiga upplysningar, är lätt begripligt. Och det faller mig alls icke in att vilja klandra en domstol för hvad den gör i ty fall; ty domstolen vill göra sin pligt liksom vi prester vilja göra vår. Men det föreligger en brist i lagstiftningen och en motsägelse i befintliga lagstadganden. Denna motsägelse, denna otydlighet, denna brist anser jag önskligt att man afhjelper. Den bristen är så uppenbar, att den icke kunnat undgå Riksdagens uppmärksamhet. Frågan har varit dragen under Riksdagen en gång förr, nämligen år 1879, såsom lagutskottet också omnämner; och justitieombudsmannen erinrar i år derom, såsom vi alla läst.

Lagutskottet erkänner också, att det är nödvändigt att afhjelpa denna brist, men ändå afstyrker det mitt förslag. Af hvilket skäl då? Jo, på det skälet, att en komité blifvit tillsatt för utredning af frågan. Det skälet *kan* vara tillfredsställande, och det är så, om frågan i hela sin vidd blir utredd och man på grund deraf framkommer med ett lagförslag i ämnet. Då vore ju uppnådt hvad jag med min motion velat uppnå, och jag hade således inga skäl att förklara mig missnöjd. Men det synes mig, som om utskottet antingen icke fattat eller åtminstone icke betonat hvad som för mig varit hufvudsaken. Ty det talar i slutet af sitt betänkande om formulär till åtskilliga arbets-, fräjd- och hinderlöshets betyg, o. s. v., som blifvit framlagda af kyrkoskrifningskomitén. Äfven jag har kännedom derom, ty jag har haft äran att i någon ringa del deltaga i komiténs arbeten och äfven afgifvit yttrande om dess förslag, men det vågar jag påstå, att detta förslag ligger helt och hållet utom motionens område. Detsamma synes gälla i väsentlig del den nu befintliga kyrkolagskomiténs arbeten, ty då i betänkandet talas om att komitén skall afgifva förslag till lag angående fräjd- och flyttningsbetyg, som af presterskapet utfärdas, så är detta nog godt och väl, och det skulle nog vara lyckligt att få en sådan lag, men icke beröres deraf min motion i denna fråga. Hvilken som skulle hafva med saken närmast att skaffa vore väl den komité, utskottet omtalar såsom af Kongl. Maj:t tillsatt den 11 sistlidne september för att afgifva förslag till de lagbestämmelser, som kunna finnas erforderliga för erhållande af upplysningar om de bestraffningar, som ådömts för brott tilltalade personer. Det är svårt att undertrycka en viss förundran öfver att frågan blifvit undanskjuten så länge som från 1865 till 1891 mot slutet af året, innan något vidgjorts för att rätta ett sådant missförhållande som nu påpekats, och jag har vidare svårt att

undertrycka min förundran öfver att en så stor apparat som den här i frågasatta skulle vara behöflig för en i det hela så lätt utförbar sak. Mig förefaller det, att det skulle vara mycket enklare — men jag ber icke om den enkla åtgärden — om det tillåtes domstolen att skriftligen hos pastorsembetet anhålla om de erforderliga upplysningar, som pastorsembetet kunde och borde lemna och som det då skulle lemna skriftligen. Dessa upplysningar skulle sedan blifva bevis, som endast skulle komma i domarens hand och af hvilka ingen skulle hafva vidare men än hvad skäligt vore vid åtalets fullföljande och afgörande. Det skulle vara en ganska enkel åtgärd, men jag ber icke derom, ty jag är lifligt öfvertygad att mina embetsbröder i likhet med mig gerna se att de slippa ifrån hela saken och äfven ifrån de trakasserier, som på grund deraf tillskyndats somliga af oss prester. Men från det allmännas synpunkt ter sig saken annorlunda.

Ang. framläggande af förslag till lag rörande sådana bevis, som det skall åläggas presterskapet att utfärda.

(Forts.)

Jag har intet yrkande att göra under nuvarande förhållanden.

Herr Pettersson i Österhaninge. Det torde visserligen icke vara mycket att tillägga till hvad den siste ärade talaren anfört, men då på detta område existerar ett sådant oeffterrättighetstillstånd, som är fallet, torde man icke böra beskylas för att tala för mycket i egen sak, om man tillåter sig att taga kammarens uppmärksamhet i anspråk ännu några ögonblick.

Att utskottet skulle svara såsom det gjorde på ifrågavarande motion var ingalunda oväntadt, då det var så lyckligt stäldt, att det fans en komité, som var sysselsatt med att arbeta på den kyrkliga lagstiftningens område. Men man kunde deremot hafva väntat, att utredningen skulle hafva gjorts något bättre än som skett, att något positivt skulle hafva uttalats i motiveringen eller åtminstone en hänvisning gjorts till 1865 års förordning såsom varande den, som innehåller de gällande lagbestämmelserna i ämnet, hvarigenom det famösa fängvårdsstyrelsens cirkulär af 1863 blifvit bragt ur verlden. I likhet med den föregående talaren tror jag, att hädanefter icke skall råda någon tveksamhet bland presterskapet hvart en sådan skrifvelse skall taga vägen, som innehåller reqvosition på fullständigt prestbetyg, äfven om den är undertecknad af domare- eller landshöfdingeembete. Skulle någon tvekan råda, vore det väl endast därför, att man ansåge de myndigheter, som undertecknat skrifvelsen, hafva bättre juridiska insigter än man sjelf egde. Jag hoppas emellertid, att hvad som blifvit anfördt i ämnet måtte tilldraga sig den uppmärksamhet, att hädanefter, och intill dess annorlunda varder bestämdt, presterskapet må blifva befriadt från sådana kraftåtgärder som här nyss omtalats.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Föredrogs och bifölls lagutskottets utlåtande, n:o 16, i anledning af väckta motioner om ändring i gällande bestämmelser rörande upprättandet af förslag till klockare- och organisttjänst.

§ 8.

*Ang. rätt för
qvinna att inne-
hafva klockare-
befattning
m. m.*

Härefter företogs till behandling lagutskottets utlåtande, n:o 17, i anledning af väckt motion angående rätt för qvinna att innehafva klockare- och kyrkosångarebefattningar.

I detta utlåtande hemställde utskottet, att Riksdagen, i anledning af ifrågavarande, inom Andra Kammaren af herr *E. Hammarlund* afgifna motion, n:o 98, måtte i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till bestämmelse, att qvinna må lika med man söka och innehafva klockarebefattning.

Herr Östberg erhöll ordet och yttrade: Ehuru förevarande skrifvelseförslag är af den natur, att jag antager, att kammaren är benägen att bifalla detsamma, skall jag dock be att få göra några erinringar dervid. Jag har för min del svårt att förstå, att ett bifall till hvad skrifvelsen innehåller skulle för församlingarne medföra någon afsevärd fördel, och jag har äfven den uppfattningen, att församlingarne i allmänhet ställa sig temligen likgiltiga för saken. Men detta är dock icke hufvudsakliga anledningen, hvarför jag icke vill biträda förslaget. Motionären har anfört hvilka åligganden tillhöra klockarebefattningen, och han har sagt, att qvinnan kan lika väl som mannen sköta dessa åligganden. Det håller jag fullkomligt med honom om, men anledningen till detta ligger ingalunda i qvinnans duglighet, utan i befattningens obetydlighet. Dessa åligganden äro utan tvifvel till största delen sådana, att de kunna öfverflyttas på kyrkvaktaren. Vid sådana förhållanden kan man med skäl instämma med motionären, att klockarebefattningen lika gerna kunde indragas. Förr i världen var förhållandet annorlunda; då behöfdes på landsbygden en person, som var boklärd och kunde biträda vid ungdomens undervisning och som genom sin förmåga att läsa och skriva kunde hjälpa allmogen att uppsätta sådana handlingar, som den icke sjelf kunde åstadkomma. Då ett sådant förhållande icke längre är rådande, tycker jag, att det vore allt skäl att tänka på upphäfvandet af denna föräldrade institution. Detta skulle för öfrigt vara församlingarna till ganska stor fördel, ty derigenom besparades utgifter, som alldeles icke äro utan betydelse. Jag tror därför, att det icke är mycket skäl, om man har den åsigten, att arbeta för att tillträde till platsen lemnas till personer, som nu icke äro kompetenta att mottaga densamma. Jag vill för min del icke fästa synnerligen stor vikt vid hvilket beslut kammaren kan

komma att fatta i denna fråga, men då det icke synes vara något talande skäl att vidtaga en reform i fråga om en institution, som öfverlevvat sig sjelf, och då jag icke heller kan ur församlingarnas synpunkt se någon fördel af denna reform, ber jag att få yrka afslag å utskottets hemställan.

*Ang. rätt för
qvinna att inne-
hafva klockare-
befattning
m. m.
(Forti.)*

Herr Lilienberg: Huruvida klockarebefattningen är öfverflödig eller icke, torde vara en ganska omtvistad sak, och frågan huruvida den kan komma att indragas, torde kräfvat mycket förarbete och öfverläggning. Emellertid hafva vi nu denna befattning, och motionen afser att genom att göra denna befattning tillgänglig äfven för qvinnan bereda ytterligare utvägar för henne till försörjning och uppehälle. Det torde ock vara af vigt att sådana utvägar så mycket som möjligt beredas. Vi veta, att vårt land har öfver hundratusen qvinnor mer än män. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Hammarlund: Den förste talaren har icke åberopat något annat skäl för afslag än den omständigheten, att det kunde vara på tid att indraga hela klockareinstitutionen. Jag är fullkomligt ense med honom att det kunde vara skäl att taga den saken i allvarsamt öfvervägande. Men så länge denna institution finnes kvar, kan jag icke se något rimligt skäl att göra dess innehafvande till ett utslutande privilegium för männen. Jag ber att på de skäl, som i motionen och utskottets betänkande finnas angifna, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Redelius: Endast en upplysning! I sin motion har motionären uppräknat åtskilligt, som åligger en klockare, men han har glömt 24 kap. 32 § kyrkolagen, der det föreskrifves, att »i det öfriga, hvad hans embete angår, skall han rätta sig efter den förordning, som biskopen och konsistorium föreskrifva».

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt propositioner af herr talmannen gifvits i enlighet med de gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 9.

Föredrogs vidare Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 6, i anledning af herr Gustaf Andersons i Himnellsby motion om befrielse för rust- och rotehållare från skyldighet att bekosta soldats sjukvård m. m.

*Om befrielse för
rust- och rote-
hållare från skyldighet att beko-
sta soldats sjuk-
vård m. m.*

Motionären hade föreslagit, att Riksdagen måtte besluta »att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke rust- och rotehållare måtte kunna befrias från skyldigheten att bekosta såväl soldatens

*Om befrielse för
rust- och rote-
hållare från skyl-
dighet att beko-
sta soldats sjuk-
vård m. m.*

(Forts.)

sjukvård som de af honom använda medikament, samt att det måtte bekostas af soldaten sjelf; dock att, om sjuk- och läkarevård för honom skulle behövas på hospital, den der måtte vara fri.»

Med anledning häraf hemstälde utskottet, att förevarande motion måtte på det sätt bifallas, att Andra Kammaren för sin del beslutar att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke rust- och rotehållare må kunna befrias från den skyldighet att bekosta soldats sjukvård å hospital, som nu kan åligga dem, samt huruvida icke, om sådan vård för soldat behöfves, den må vara fri.

Efter uppläsandet häraf anförde:

Herr Anderson i Himmelsby: Syftet med min motion har varit dels att få tydliga bestämmelser rörande rust- och rotehållares åligganden i anseende till soldatens sjukvård, dels att förekomma de dryga utgifter, som nu verkligt kunna drabba rust- och rotehållaren för soldatens sjukvård.

Jag skall be få omtala ett dylikt fall, som inträffat i min hemtrakt. Förhållandet var nemligen, att en soldat blef sinnessjuk, och rotehållarne måste således söka skaffa honom vård å Vadstena hospital, hvilket äfven lyckades. Der stannade han qvar ganska länge, och kostnaderna för denna vård uppgingo till 200 kr. Rotehållarne vände sig då till kaptenen med begäran att få taga af soldatens sparbanksmedel för att betäcka kostnaderna, men kaptenen vägrade detta. Då rotehållarne således icke fingo taga af dessa medel, vände de sig till häradsrätten och stämde in vederbörande för utbekommande af ersättning. Der tillerkändes de ersättning af soldatens medel, men hvad hände då? Jo, soldaten hade hunnit få afsked, kommunen hade tagit vård om honom och tog äfven hans medel. Rotehållarne fingo således intet.

Jag kan äfven omtala ett annat fall, som nyligen händt. Då jag var hemma, kom nemligen en af mina grannar och omtalade att honom blifvit presenterad en räkning för sjukvård af en soldat, som vårdats på länslasarettet. Han betalade icke då, men soldaten upplyste, att befålet hade sagt, att det skulle af rotehållarne betalas.

Jag lemnar derhän, huruvida författningarna äro sådana, att rust- och rotehållare icke äro skyldige lemna denna sjukvård, men det tyckes så efter det utslag af häradsrätten, som jag nyss nämnde, der nemligen rotehållarne tillerkändes ersättning för af dem utgifna penningar. Man ser likväl att fall kunna inträffa, der rust- och rotehållare kunna få vidkännas ganska stora utgifter för soldatens sjukvård.

Jag har föreslagit i min motion, att soldaten skulle betala sjukvården sjelf jemte medikament samt att, om han blefve i

behof af vård å hospital, denna skulle varda fri. Utskottet har dock icke i det hänseendet helt och hållet bifallit min motion, utan endast tillstyrkt senare delen af densamma. Då jag således icke torde hafva någon utsigt att få igenom första delen af densamma, skall jag, åtminstone icke för närvarande, göra något yrkande, utan tills vidare låta mig nöja med hvad utskottet föreslagit.

*Om befrielse för rust- och roteringshållare från skyldighet att beko-
sta soldats sjukvård m. m.*
(Forts.)

Herr Anderson i Tenhult: Enligt min uppfattning hade utskottet bort tillstyrka motionen i dess helhet.

De kontrakt om det ständiga knektehållet, som tillkommo under Karl XI:s tid, ålägga icke de rustnings- och roterings-skyldige att utgifva sådana ersättningar, hvarom nu är fråga. De skyldigheter, hvarom motionären talar, äro senare tillkomna än knektekontrakten. Man ser af motionen, att dessa skyldigheter grunda sig på två kongl. resolutioner och ett cirkulär, nemligen resolutionerna af den 7 februari 1688 och den 18 maj 1690 samt cirkuläret af den 4 december 1830. Knektekontrakten tillkommo flera år förut, nemligen för Uplands regemente 1682, för Södermanlands, Vestmanlands och Östgöta regementen den 5 december samma år, likaledes för Helsinges regemente. Sedermera hafva knektekontrakt blifvit ingångna mellan hemmans-egare inom Jönköpings, Kronobergs och Kalmar län, och dessa äro daterade den 30 maj 1683, de flesta öfriga kontrakten vid samma tid. Man ser således att dessa skyldigheter, som i motionen omförmålas, hafva tillkommit senare; det har således gått med dem som med grundskatterna, De hafva blifvit pålagda med magtspråk och utan vederbörandes hörande.

Inom en by, der jag har en fastighet, hafva för 2 år sedan roten fått betala 18 kronor och några ören för soldatens sjukvård. Man får en räkning dels å medikament, dels å sjukvård, som ej sällan går upp till rätt höga belopp.

Då, såsom jag förut nämnt, dessa skyldigheter tillkommit senare än de fastställda knektekontrakten, har jag all anledning anse att dessa skyldigheter böra upphöra. Jag skall därför, herr talman, yrka afslag å utskottets hemställan i den form, den nu föreligger, samt bifall till motionen i dess helhet.

Herr Bruzelius: Till hvad utskottets betänkande innehåller anser jag mig böra lägga följande:

I en samling af gällande föreskrifter angående rustnings- och roteringsbesvärens effektiva utgörande vid indelta armén, som enligt nådigt uppdrag utarbetats af C. H. Weidenhielm, meddelas å pag. 98 och 99 att i fråga om manskaps sjukvård å rusthåll gälla följande stadganden, nemligen:

Kongl. resolutionen den 7 februari 1688, som uti 1 § för-
mär »att på det de sjuke hemna i landet icke måge uti deras

*Om befrielse för
rust- och rote-
hållare från skyld-
dighet att beko-
sta soldats sjuk-
vård m. m.*

(Forts.)

svaghet och vanskötsel förderivas, rotarne åligger hafva all god omvårdnad för soldaterna och så ofta någon sjukdom dem påkommer låta hemta fältskären att kureras och se dem på bästa sättet till godo».

Vidare kongl. resolutionen den 18 maj 1690, som i 3 § innehåller »att när någon knekt hemma på roten sjuknar, så att fältskären behöfver dit att hemtas, skall roten skjutsa honom till bemälda knekt fram och tillbakas, men intet påläggas derjemte att gifva honom något underhåll»; och ytterligare kongl. cirkuläret den 4 december 1830, genom hvilket förordnats »att då vederbörande regements- eller bataljonsläkare af rust- eller rotehållare kallas till sjuk soldat å roten, den rustande är skyldig att hemta och återföra läkaren utan förbindelse att underhåll eller särskild ersättning honom tilldelas; hvaremot, då regements- eller bataljonsläkaren af regementsbefälet beordras, att besöka sjuk soldat å roten, vid en sådan inom regementets stånd verkställd förrättning, någon fråga om skjuts- och traktaments-ersättning icke bör uppstå; åliggandes det, vid alla berörde sjukdomstillfällen, rust- och rotarehållarne att bestrida kostnaden för de till deras sjuke soldater använde medikamenter, sedan beloppet af densamma blifvit vederbörligen styrkt.»

Den nämnda »samlingen» upplyser slutligen, att tjenstgöringsreglementet för armén innehåller bland andra dessa bestämmelser:

»Sjuknar manskap å roten, åligger det rust- och rotehållare enligt författningarna att draga försorg om, att läkare vid behof tillkallas, samt att bestrida kostnaderna för läkemedel åt den sjuke. Sådan tillkallad läkare erhåller af rust- och rotehållaren nödig skjuts.»

Inom utskottet, som behandlat ifrågavarande motion, har yttrats tvifvel, huruvida utaf de af mig nu refererade stadganden verkligen kunde följa skyldighet för rust- och rotehållare att bekosta vården å hospital för soldat, som blef sinnessjuk. För min del betviflar jag, att en sådan skyldighet åligger rust- och rotehållare. Med denna mening vore hvarje hemställan om befrielse från en dylik förment skyldighet öfverflödig, men då motionären upplyst, att fall förekommit, då rust- och rotehållare fått betala ända till 200 kronor för sinnessjuk soldats vård å hospital, har utskottet deraf funnit anledning hemställa om en skrifvelse till Kongl. Maj:t i ämnet, utan att utskottet dermed velat medgifva skyldigheten. Ordalagen i utskottets betänkande så väl som i klämman äro derfor med afsigt mycket försigtiga.

Utskottet har icke kunnat understödja motionen i den delen, som afser rust- och rotehållarnes fullständiga befrielse från skyldigheten i detta afseende mot soldaten och att soldaten sjelf skulle bekosta sin sjukvård. Genom en sådan förändring skulle, såsom utskottet säger, soldaten, som väl i allmänhet har små

tillgångar, komma att förlora en för honom afsevärd tjänsteförmån.

Herr talman! På dessa och de i utskottets utlåtande anförda skäl yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Om befrielse för rust- och rotehållare från skyldighet att bekosta soldatens sjukvård m. m.

(Forts.)

Chefen för landtförvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna: Då denna motion är ungefär likartad med en motion, som behandlades för några år sedan, och denna föranledde en skrivelse till Kongl. Maj:t, samt Kongl. Maj:t behandlat denna sak, anser jag mig skyldig, när frågan nu föreligger, att redogöra för Kongl. Maj:ts uppfattning af densamma.

Uti den antydda, vid 1886 års riksdag väckta motionen, hvori herr von Baumgarten föreslog ungefär detsamma som motionären nu gjort, hemställdes tillika om anvisande för ändamålet af 30,000 kronor. Denne motionär hade således alldeles klart för sig, att det för staten skulle uppstå icke obetydliga kostnader, om rust- och rotehållarne befriades från att bekosta sjukvård för soldaten, det vill säga hemtning af läkare samt bekostande af medicamenter. Arméförvaltningen, hvars yttrande infordrades, förklarade äfven, att betydliga kostnader härigenom skulle uppstå. Det gjordes försök att få en utredning af huru många resor, som i allmänhet gjordes för att besöka sjuka soldater, men de fleste af läkarne svarade, att det var omöjligt att lemna en dylik uppgift; från en och annan läkare lyckades man dock erhålla en sådan.

Det var ju nu två saker, som skulle kunna ske, om rust- och rotehållarne komme att upphöra att bekosta läkarevården: antingen att öfverflytta denna skyldighet på soldaterna sjelfve, eller ock att den öfvertages af staten. För den förra utvägen fans ingen utsigt, ty icke kunde man väl ålägga soldaten att sjelf bekosta sin sjukvård, då han haft rätt att vårdas på rust- och rotehållarens bekostnad under 200 år. Återstod således att öfverflytta denna kostnad på staten. Men detta skulle förorsaka många flera resor för läkarne och ofantligt mycket kostsammare sjukvård än nu är fallet. Ty det må ju ingen förtänka rust- och rotehållaren, att han icke förrän i yttersta nödfall hemtar läkare. Men blefve det staten, som skulle bestrida läkarevården, så kan man antaga, att läkare komma att hemtas mycket oftare. Man kan således icke på förhand säga, huru stora kostnaderna skulle bli, om staten öfvertog ifrågavarande läkarevård.

Arméförvaltningen, som yttrade sig i saken, hade tänkt sig ett förslagsanslag för ändamålet af 35 à 40,000 kronor, således ungefär hvad den föregående motionären föreslagit. Arméförvaltningen framhåller, att nu hafva bataljons- och regementsläkarne skyldigheten att på kallelse infinna sig vid sjukdomsfall. Om staten nu skulle öfvertaga och bekosta denna läkarevård, och de då finge fara oftare, så stode deras nämnda skyldighet kvar.

Om befrielse för
rust- och rote-
hållare från skyl-
dighet att beko-
sta soldats sjuk-
vård m. m.
(Forts.)

Fråga blefve då, om det vore möjligt att få några, som ville åtaga sig dylika tjänster. Här har nyligen varit före ett förslag om höjande af de lägre militärläkarnes löner. Skulle man nu ålägga dem än större tjänstgöringsskyldighet, så blefve man tvungen att öka deras löner, synnerligen som det redan nu är ganska svårt att hålla deras platser besatta. Således finge man en ytterligare utgift förutom de nämnda 35,000 kronorna.

Arméförvaltningen ifrågasatte därför, huruvida man icke skulle kunna uppgöra med de civila läkarne, som ju bo närmare till. Medicinalstyrelsen, som äfven yttrade sig i frågan, ville att man skulle bortaga skyldigheten för militärläkare att utan ersättning förrätta ifrågavarande sjukvård på grund af deras dåliga aflöning, och påpekade dessutom att enligt bestämmelserna i 1890 års provinsialläkareinstruktion, finnes en ganska låg taxa för dessa läkares hemtande, så att om det vore för långt till militärläkaren, så skulle man för temligen billigt pris kunna få annan läkare på närmare håll. Medicinalstyrelsen ville därför framhålla, att den rust- och rotehållarne åliggande skyldigheten blefve genom nämnda taxa något billigare.

Hvad nu utskottets förslag beträffar, så har jag naturligtvis intet att invända deremot. Jag har med det anförda blott velat utreda, huru Kongl. Maj:t uppfattat saken. Kongl. Maj:t har ock på grund af de nämnda utlåtandena från arméförvaltningen och medicinalstyrelsen ansett, att Riksdagens förra skrivelse icke borde föranleda någon Kongl. Maj:ts åtgärd i saken.

Herr Anderson i Tenhult: Jag begärde ordet med anledning af ordförandens i utskottet yttrande. Han uppläste och åberopade så väl de två kongl. resolutionerna som det sedermera tillkomna kongl. cirkuläret. Jag har för min del icke bestridt, att dessa dokument finnas till, utan till och med själf åberopat dem i mitt förra anförande. Men jag har sagt och jag säger fortfarande, att dessa resolutioner och cirkulär hafva tillkommit efter det knektekontrakten upprättades.

För min del anser jag att det är allt skäl, att staten får vidkännas de kostnader, som här äro i fråga. Ty rust- och rotehållarne hafva blifvit med magtspråk tvingade att fullgöra dessa skyldigheter och hafva aldrig själfve åtagit sig desamma.

Jag vidhåller därför mitt förra yrkande om bifall till motionen.

Herr Stjernspets: Jag vill endast fästa kammarens uppmärksamhet på, att denna bestämmelse om rust- och rotehållarnes skyldighet att vårda soldaten, då han blir sjuk, härleder sig från den tid, då soldaterna ansågos som rotehållarnes tjänare och voro temligen likställda med sådana. Det var då husbondens skyldighet att vårda sina tjänare och tillse att de fingo läkare-

vård när de blefvo sjuka. Men som vi veta har under nyare tiders förhållanden rust- och rotehållaren icke någon slags husbonderätt öfver sina soldater, utan förhållandet är snarare tvärtom. I stora delar af landet är det soldaten, som är rotehållarens husbonde. Denna förändring har skett under tidernas längd och genom glömska och brist på uppmärksamhet å innehållet af Carl den XI:s knektekontrakt.

Om befrielse för rust- och rotehållare från skyldighet att bekosta soldats sjukvård m. m.

(Forts.)

När nu så är förhållandet, då är tiden verkligen inne, att rust- och rotehållarne befrias från denna skyldighet att vårda sina soldater. Det är numera icke det band dem emellan som förr. Derför bör det vara en statens fullkomliga skyldighet att taga hand om de sjuka soldaterna, synnerligen som de sjukdomsfall, hvilka träffa dem, oftast härstamma från mötestiden, eller då de eljest gjort sin militärtjänst. De komma ofta sjuka hem derifrån, och det är då ändå mera hårdt, att rust- och rotehållarne skola behöfva taga hand om dem.

Jag ber därför att få instämma i herr Johan Andersons i Tenhult yrkande om bifall till motionen.

Herr Anderson i Himmelsby: Min uppfattning då jag skref motionen var den, att jag ansåg mig böra skilja på *läkarevård* och *sjukvård*. Jag har visserligen sedan hört påstås, att detta skulle vara detsamma, men en sådan uppfattning kan jag icke fullt gilla. Ty utom läkaren behöfves det väl äfven någon som vårdar den sjuke. Detta blir således två olika saker. Och jag är öfvertygad om att, när dessa författningar skrefvos, större delen af Sveriges befolkning, som erhöll sjukvård, visst icke erhöll läkarevård. Jag hade således icke tänkt mig något annat, än att rust- och rotehållare fortfarande skulle vara skyldige att tillhandahålla skjuts för läkarens hemtande, men att soldaten sjelf skulle bekosta medikamenter och sjukvård. Och det kan ju endast bli fråga om bekostande af medikamenterna, då han vistas hemma på roten. Ty man kan väl icke tyda författningarna så, att rust- och rotehållarne skulle betala medikamenter, då soldaten vårdas på sjukvårdsanstalt, men sjuk- och läkarevården åligga soldaten sjelf, utan detta alltsammans måste åligga endera parten.

Så har jag uppfattat saken; och då jag nu fått understöd från annat håll äfven i fråga om första delen af min motion, så skall jag förena mig i yrkandet om bifall till motionen.

Herr Kihlberg: Efter att hafva deltagit i behandlingen af denna fråga inom utskottet, och sedan jag tagit kännedom om gällande författningar i ämnet, har jag kommit till tvifvel om, huruvida det på laglig väg kan åläggas rust- och rotehållare att taga vård om sina sjuka soldater; åtminstone torde det icke kunna ske i den utsträckning, att det jemväl skulle innebära skyldighet att bekosta hospitalsvård för dem. Jag lutar till och med mera

*Om befrielse för
rust- och rote-
hållare från skyl-
dighet att beko-
sta soldats sjuk-
vård m. m.*

(Forts.)

åt den uppfattning, som uttalats af talaren på smålandsbänken. Ty de åberopade författningarna hafva obestriddigen tillkommit sedan kontrakten mellan rust- och rotehållarne och kronan upprättades, och dessa författningar hafva första gången utfärdats af en enväldig konung. Författningarna från 1600-talet innebära heller icke annan skyldighet för rust- och rotehållaren än att hemta fältskären, således att bekosta skjutsen, men icke att betala något arfvode till läkare — väl deremot medikamenter. Nu har motionären icke motionerat om att rust- och rotehållare skulle vara befriade från denna skjutsskyldighet, icke heller från skyldigheten att lemna soldaten fria medikamenter, utan inskränkt sig till den kostnad för den skötsel i hemmet, som kan erfordras utöfver hvad läkaren behöfver göra för den sjuke. Jag har därför icke reserverat mig mot utskottets beslut, emedan, om min uppfattning skulle göra sig gällande, att rusthållaren icke har skyldighet att bekosta sjukvård för soldaterna, man skulle gå längre än hvad motionären åsyftat. Hufvudsaken är nu i alla fall den, att rust- och rotehållarne böra vara befriade från hospitalsafgiften; och detta är en ganska beaktansvärd sak; ty, såsom motionären visat, kan rusthållaren blifva ålagd en kostnad af ända till 200 kronor under ett år för hospitalsvård. Detta är oerhördt betungande, då det träffar ett enda rusthåll eller rote. Om deremot denna kostnad öfverflyttas på staten, skulle den vara så obetydlig, att den knappast skulle märkas. Ty så många fall af sinnessjukdom förekomma icke, att statskassan deraf skulle kunna ha någon tunga, men för rusthållaren blefve det en högst väsentlig lindring att vara befriad derifrån.

Derför anser jag det vara skäl att bifalla utskottets hemställen sådan den är. Finner man sedermera af omständigheterna påkalladt att gå längre i afseende på befrielse från skyldigheten att bekosta sjukvård, så anser jag att motion bör vid en kommande riksdag framkomma i annan form. För närvarande inskränker jag mig till att yrka bifall till utskottets hemställen.

Härmed var öfverläggningen slutad; och sedan herr talmanen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställen; och skulle detta beslut, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen, genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

§ 10.

*Ang. öfverlåtan-
de till Gefle stad
af den s. k. Fre-
driksskans-
holmen.*

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande n:o 19, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående öfverlåtande till Gefle stad af den så kallade Fredriksskansholmen.

Under åberopande af bilagdt statsrådsprotokoll öfver landtförvarsärenden för den 29 januari innevarande år, hade Kongl. Maj:t

i en samma dag aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlemnad proposition (n:o 25) föreslagit, att den vid inloppet till staden Gefles hamn belägna, kronan tillhöriga holme, hvarpå den så kallade Fredriksskans vore uppförd, måtte till nämnda stad öfverlätas på de af Kongl. Maj:t därför bestämda, i protokollet närmare angifna vilkor; samt att af köpeskillingen måtte få bildas en fond till bestridande af kostnaderna för en minstation till skyddande af inloppet till Gefle; och hemstälde utskottet, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning måtte af Riksdagen bifallas.

*Ang. öfverlåten-
de till Gefle stad
af den s. k. Fre-
dricksskans-
holmen.
(Forts.)*

Ordet begärdes af

Herr Persson i Stallerhult, som yttrade: Då den Kongl. propositionen behandlades inom afdelningen, hade jag en något afvikande mening från flertalets, men då afdelningens förslag förekom i statsutskottet, var jag icke i tillfälle att framhålla min åsigt, emedan jag den dagen bevistade landstinget i Mariestad. Jag skall därför nu med några ord meddela, hvori min afvikande mening bestod.

Det var här fråga om att Gefle stad var i behof af en kronan tillhörig holme i och för anläggning af en hamn. När ansökningen om förvärfvande af denna holme inkom till Kongl. Maj:t, förordnade Kongl. Maj:t, att arméförvaltningen skulle tillse, om platsen behöfdes för statens räkning eller ej. Tvenne officerare skickades för detta ändamål dit upp, och dessa, som ansågo denna holme icke vara behöflig för staten, föreslogo, att den skulle bortbytas mot ett annat mindre område jemte en mellangift af 20,000 kronor. Jag har visst icke något att erinra vare sig mot utbytet eller mot den föreslagna mellangiften, men deremot har jag i fråga om mellangiftens användning en annan åsigt än utskottet. Den kongl. propositionen innehåller nemligen följande: »att af köpeskillingen måtte få bildas en fond till bestridande af kostnaderna för en minstation till skyddande af inloppet till Gefle.» När man nu ser närmare efter, så fins det icke ens något förslag om anläggande af en minstation och än mindre någon utredning om kostnaden för en dylik station, och då anser jag att ett bifall till denna anhållan vore att gifva på handen, att, när frågan härom en gång kommer till Riksdagen, Riksdagen ock skall tillstyrka densamma. Jag har tänkt att, om denna fråga med tillbörlig utredning skulle komma att föreläggas Riksdagen, Riksdagen då möjligen icke skulle säga nej utan bevilja de medel, som dertill erfordrades, men utan att redan nu på förhand bilda en fond af 20,000 kronor. Man vet ju, att fondbildning medför sådana svårigheter både vid räkenskapsföringen och granskningen af räkenskaperna, att man därför bör undvika dylikt.

Ang. öfverlåtande till Gefle stad af den s. k. Fredriksskansholmen.
(Forts)

Om man ser efter, finner man, att en dylik fråga, nästan likartad med denna, varit före i Riksdagen för icke många år sedan. Det gälde då någon jord här i Stockholm, som man skulle få 30,000 kronor för, och dessa 30,000 skulle användas till sjukbaracker eller hvad det kallades. Riksdagen sade då nej, därför att icke i den kongl. propositionen var utredt, hvad dessa skulle kosta. Riksdagen hade väl icke något mot försäljningen af egendomen, men kunde icke bifalla en proposition, om hvilken man ej visste, huruvida den icke kunde draga med sig andra saker, hvarom man då ännu ej beslutat.

Samma är förhållandet här, och rätta sättet hade varit att bifalla propositionen i fråga om sjelfva utbytet och summans storlek, men att derjemte bestämma, att beloppet skulle ingå till statskassan för ändamål, som redan äro beslutade, men icke användas till ändamål, om hvilka Riksdagen ännu icke fattat något beslut.

Jag skall icke göra något yrkande, ty det tjenar icke till något, men jag vidhåller min åsigt, att det varit rättare att använda medlen på annat sätt och icke binda sig att bruka dem till saker, som ännu ej äro beslutade.

Jag har blott velat uttala detta, utan att göra något yrkande.

Vidare anförde:

Chefen för Landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna: Den förre talarens anmärkningar gälde endast frågan om användningen af penningarna, och jag skall därför icke heller yttra mig om den andra delen af saken.

Vi veta alla, att de norrländska städerna väl behöfva ett försvar för sina hamnar. Dessa norrländska städer med sina stora och bränbara trävaruupplag äro de sårbaraste af de så kallade civila punkterna i vårt land. Denna sårbarhet fingo vi kännas vid för c:a 170 år sedan, och då var det ändå icke så farligt som nu. Bland dessa städer har Gefle haft denna lilla holme, som på sin tid skyddade staden för ett öfverfall genom den bom eller de kedjor, som då voro spända öfver sundet. Numera har dock på grund af kanonernas större skottvidd denna holme icke samma värde, om ett fiendtligt fartyg vill beskjuta staden eller dess trävaruupplag. Vid nu upplysta förhållanden är det ganska naturligt att, då staden behöfde denna holme, Kongl. Maj:t icke endast icke skulle lägga något hinder i vägen därför, utan äfven om möjligt söka skydda staden, och detta äfven, såvidt möjligt, utan allt för stora utgifter. Det naturligaste var då att för de penningar man fick in för holmen söka ordna ett försvar, hufvudsakligen grundadt på minor.

Herrarne hafva af den kongl. propositionen sett, att det finnes två inlopp till Gefle, af hvilka det södra är smalt, krokigt

och hvilat på berggrund, och detta skulle stängas medelst försänkta fartyg och några fasta minor. I det norra åter skulle läggas ett par minstationer, hvarigenom fiendtliga fartyg kunde hindras, under det att farleden skulle lemnas öppen för egna fartyg. Kostnaderna härför skulle uppgå till omkring 40,000 eller 50,000 kronor, ehuru de ej kunna så noga bestämmas, enär minmaterielens konstruktion oupphörligt utvecklas. Nu har man plats för dessa minstationer, och då staden skulle betala 20,000 kronor, kunde detta belopp, om det afsattes, med ränta derå i väsentlig mån bidraga till uppnående af förutnämnda summa, 40,000 eller 50,000 kronor.

Det är tydligt, att denna fond icke kan användas för det äsyftade ändamålet, förr än Riksdagen gifvit sitt tillstånd dertill och pröfvat både hvad det kommer att kosta och huru det skall verkställas. Jag tycker således, att det är det enklaste och naturligaste sättet att låta Gefle stad behålla det lilla försvar, som redan finnes, så att medlen icke gå upp i statskassan. Det blir ett försprång, som Gefle får framför andra städer, men detta försprång har det redan förut, och jag kan således icke finna att det kan vara något att erinra mot den Kongl. propositionen, hvilket den siste talaren ju icke heller gjorde i sak.

Herr Andersson i Högkil: Då den ärade talaren på skarborgsbänken icke gjorde något yrkande, skall jag inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Romberg: Jag skall inskränka mig till att instämma i hvad herr Carl Persson nyss anförde.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 11.

Föredrogs statsutskottets utlåtande n:o 20, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af åtskilliga kronan tillhöriga, till begagnande af artilleribatteriet i Hernösand upplåtna byggnader och lägenheter.

Under återopande af bilagdt statsrådsprotokoll öfver landtförsvarsärenden för den 29 januari innevarande år, hade Kongl. Maj:t i en samma dag aflåten, till statsutskottet remitterad proposition (n:o 26) föreslagit Riksdagen att medgifva, att den af artilleribatteriet i Hernösand begagnade fältförrädsbyggnad med tillhörande tomt äfvensom de båda till exercisfält åt detsamma upplåtna jordområden invid Hernösand jemte den derå uppförda ammunitionsbod måtte, under vilkor att sammanlagda köpeskil-

Ang. öfverlättande till Gefle stad af den s. k. Fredriksskansholmen.
(Forts.)

lingen icke komme att understiga 3,750 kronor, få afyttras i den ordning, Kongl. Maj:t pröfvade lämpligt, äfvensom att inflytande köpeskillingen måtte få reserveras till bestridande af de kostnader, som af batteriets förflyttning från Hernösand blefve en följd.

Utskottet hemställde, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning måtte af Riksdagen bifallas.

Herr Anderson i Tenhult yttrade: Herr talman! Såsom af betänkandet synes, har utskottet tillstyrkt försäljningen af ifrågavarande statsjord, som är belägen i närheten af Hernösands stad. Man ser af betänkandet, att berörda statsjord uppgår till 3 tunnland 19 kappland. Ehuru artilleribatteriet i Hernösand förflyttats till Östersund, är dock Hernösand, enligt min mening, af icke så ringa betydelse. Staden är nemligen belägen vid en segelbar sjövik, som sträcker sig flere mil in i landet. Jag har föreställt mig att staten der skulle behöfva jord till upplagsplats för kol proviant med mera, och har jag därför ansett, det staten icke borde afhända sig denna ifrågavarande jord. Skulle denna icke befinnas lämplig till dylik upplagsplats, har jag tänkt mig att utbyte mot en annan jordlott kunde ske. Af nu anförda skäl kan jag icke vara med om att staten afhänder sig jorden.

Hvad angår priset, så har statsutskottet visserligen sagt, att utskottet finner det väl lågt, men för min del anser jag den erbjudna köpesumman alltför låg, ty sedan jernvägarne kommit till Norrland, har jordvärdet stigit betydligt. — Utaf utskottets betänkande ser man, att staten inköpt jorden för 1,200 kronor. Men det var för 42 år sedan, och från den tiden har jordvärdet betydligt stegrats och penningvärdet fallit, hvartill kommer, att staten å nämnda jord låtit uppföra en byggnad, som kostat 1,675 kronor. Statens kostnader uppgå således till 2,875 kronor. Ändock är man nu färdig att sälja både hus och jorden för 1,250 kronor. Men man bör betänka att i denna trakt, i närheten af Hernösand och Sollefteå, är jorden mycket dyr, ja mycket dyrare än i södra Sverige. Jag såg under den tid jag deltog i statsrevisionen, att då staten 1888 exproprierade jord för utvidgning af mötesplatsen Sänga-Mo, staten fick betala efter 1,125 kronor för tunnlandet. Samma år inköptes jord för Blekinge bataljons mötesplats, der staten betalte ett hundra kronor tunnlandet. Då nu jorden i förstnämnda trakt var så dyr, att den uppskattats ända till öfver 1,100 kronor tunnlandet, så hemställer jag, om det är lämpligt att staten afhänder sig ifrågavarande jord, som är belägen intill Hernösand, för så lågt pris som det i betänkandet omförmälda.

Jag kan icke annat än yrka afslag å utskottets föreliggande framställning.

Chefen för Landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna: Den föregående talarens antagande, att det skulle vara lämpligt att använda den ifrågavarande jorden för kronans räkning till kolupplag eller dylikt synes icke hafva något skäl för sig; jag åtminstone vet icke något behof deraf. Hvad jernvägen beträffar, är det gifvet, att det egentligen är den jord, som ligger just der jernvägen går fram eller i närheten deraf, som får sitt värde ökad af jernvägen.

Här är tillsedt, hvad som kan erfordras för de militära behoven. I Hernösand ligger ett militäretablissemant, nemligen en volontärskola, och för dess räkning är en byggnad afsatt.

Sedan har utskottet hemställt — och Kongl. Maj:t kommer naturligtvis att beakta detta — att ytterligare anbud infordras eller ock att jorden säljes på offentlig auktion. I allmänhet är det nog så, att man får betala mera, då man måste köpa en viss sak, än man sedan får igen, då man utbjuder den till salu, och jag tror, att det här skall blifva ganska svårt att erhålla högre pris än det nu erbjudna, men detta får ju framtiden utvisa.

Jag torde härmed hafva tillräckligt visat, att den föregående talarens invändning icke har stora skäl för sig.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Likaledes bifölls statsutskottets härefter föredragna utlåtande n:o 21, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från härads höfdingebostället 1 mantal Vassmölsa n:o 5 i Kalmar län.

§ 13.

Till handläggning förekom vidare statsutskottets utlåtande n:o 22, i anledning af väckt motion om bibehållande vid hittills utgående belopp af vakansafgifterna för soldatrotarne inom Hellestads f. d. bergslag.

Motionären, herr *P. G. Petersson* i Brystorp, hade uti sin ifrågavarande inom Andra Kammaren väckta motion, n:o 26, föreslagit, att Riksdagen måtte besluta, att rothållarne till ifrågavarande 44 soldatrotar inom Hellestads f. d. bergslag måtte få bibehållas vid sina hittills utgående vakansafgifter och i så fall befrias från fordrad 50 procent förhöjning, så länge indelningsverket i oförändradt skick varade eller intill dess krig uppkomme och för dess ändamål karl för rotarne måste anskaffas.

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Petersson i Brystorp: Då utskottet i denna fråga enhälligt fattat sitt beslut, så är det icke troligt att någon ändring kan vinnas. Jag kan dock icke underlåta att anföra några skäl för bifall till min motion. Det har såsom bekant länge varit på dagordningen, att en lindring gjordes i rust- och rotehållares besvär, men hvad beträffar rotehållarne inom bergslaget, synes utvecklingen gå i motsatt riktning, då man förordnat om en tillökning af icke mindre än 50 procent.

Utskottet har ansett, att dessa rotar äro likställda med öfriga rotar inom regementet, men detta är ett misstag. Ända till år 1820 hade bergslaget aldrig haft någon roteindelning, utan dess hemman voro fria från rotering. Nämnade år fräntogs bergslaget dess privilegier, kronan tog privilegium från bergslaget, och samtidigt blefvo hemmanen roterade. Vid denna rotering blef hvarje rote uppskattad till 100 kronor. Genom ett kongl. bref af år 1823 blef det beslutet, att afgiften för hvarje rote skulle utgå med 100 kronor årligen. Men det var dessutom aldrig afsedt, att dessa rotar skulle utgöra effektiv tjänst. Detta af två skäl. För det första att de förlades till ett regemente, som år 1682 indelats med 1200 man och som redan förut var fulltaligt. För det andra därför, att vakansafgiften bestämdes skola utgå till spel och underofficerskassan vid regementet. Rotarne voro således icke afsedda för effektiv tjänst. Någon tillökning i roteafgiften hade icke kommit i fråga, om icke under senare år en brist uppstått i nämnda kassa, en brist, som belöpte sig till 2,662 kronor. Man försökte nu få denna brist fylld genom en tillökning i roteafgiften. Men det är att märka, att vid roteindelning rotarne icke ingått på att hålla spel, utan endast på att i vakansafgift erlægga 100 kronor om året och icke på något annat. Under sådana förhållanden är det icke rätt att försöka få dem att fylla dessa behof.

Genom lagen den 5 juni 1885 blefvo alla rotarne vid första lifgrenadierregementet likställda, i det att roteringsbesväret för hvarje rote uppskattades till 180 kronor. Hvad denna uppskattning beträffar, måtte den, i hvad den rör bergslagsrotarne, skett utan undersökning, ty hade sådan föregått, hade roteafgiften icke blifvit större än hvad den förut varit eller 100 kronor. I samma lag finnes föreskrifvet, att der vakansafgiften icke uppgår till fulla beloppet, 180 kronor, får icke något afdrag åtnjutas med 30 procent, som eljest denna lag tillerkänner rotehållarne. Men i lagen finnes icke stadgadt, att de då utgående rotevakansafgifterna skulle ökas. Lagen afsåg ju en lindring i rust- och rotehållares besvär. — På de af mig nu anförda skäl yrkar jag bifall till min motion och afslag å utskottets hemställan.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna: Med anledning af hvad nyss blifvit anfördt, ber jag få meddela några upplysningar. Såsom den föregående talaren

nämnde, förändrades år 1820 Hellestads bergslag till landslag och blef i följd häraf roteradt, men detta är icke att betrakta såsom en ökning i skatt, utan endast en omflyttning af skatt, ty såsom bergslag fingo jordegarna naturligtvis betala tackjernstionde. När bergslaget nu, såsom nämnt, kom under landslag och blef roteradt, skulle det sätta upp nummer, men då inkom från den riksdagsfullmäktig, som på den tiden representerade Hellestad, en petition, deri begärdes att man antingen skulle helt befrias från knekthållet eller få erlægga vakansafgift, detta med anledning deraf, att de icke utan rubbning af storskiftet skulle kunna anlägga knektetorp. Kongl. Maj:t tillät i nådigt bref den 28 oktober 1823, att de, som så önskade, skulle blifva vakanta. Kongl. Maj:t föreskref sålunda icke att rotarne skulle vara vakanta, utan det medgafs dem, som så önskade, att blifva vakanta, till dess annorlunda förordnades. Rotevakansafgiften bestämdes till 100 kronor, som då var det vanliga och motsvarade dess värde. Vidare stadgades, att de rotehållare, som då eller framdeles önskade sätta upp manskap, skulle två år i förväg tillkännagifva denna afsigt, för att man skulle hinna vakanssätta andra rotar i stället. Af detta är ju tydligt, att rotehållarne finge sätta upp roten eller betala vakansafgift, hvilket de ville. Vakansafgiften var, såsom jag nämnde, till en början 100 kronor, men nedsattes sedan till 89 kronor 50 öre, då mötespassevolansafgiften afdrogs. På detta sätt hafva dessa rotar under 70 år blott betalt hälften af hvad andra rotar vid samma regemente äro uppskattade till. Sedan uppstod frågan, om icke vakansafgiften för dem var för låg. I detta ärende hördes arméförvaltningen, Konungens befallningshafvande i länet och kammarkollegium, och ingen af dessa myndigheter ansåg hinder möta för att de antingen få sätta upp rotarne eller ock betala den vakansafgift, som friheten kan vara värd. Härigenom komma de endast i paritet med de andra rotarne. Det blir endast en utjemning i skatt, om dessa betala 150 kronor för vakant rote.

Jag har naturligtvis icke något yrkande att göra, utan har endast velat lemna dessa upplysningar.

Herr Petersson i Brystorp: Det är mycket sant, såsom herr statsrådet upplyste, att så länge Hellestads bergslag bestod, derifrån utgick tackjernstionde till kronan; men bergslaget hade då en annan fördel, som mer än till fullo uppvägte denna tionde, nemligen att kronan på den tiden der hade flera skogsallmänningar, från hvilka man fick utsyning för hvarje år. Sålunda blef det i alla fall en förlust genom förändringen.

I fråga om roteringen har man allmänt haft det för sig, att det aldrig skulle blifva fråga om att sätta upp några soldater förr än krig inträffade. Jag tror verkligen att dessa små hemman äro tillräckligt uppskattade förut och därför böra bibehållas vid

hvad de nu hafva att utgöra. De äro icke belägna i den bördiga delen af Östergötland, utan ligga inklämda bland berg i en skogs-trakt, som icke gifver så stor afkastning.

Jag vidhåller mitt förra yrkande.

Herr Eriksson i Mörviken: Då statsutskottet gifvit mycket goda skäl för sitt afstyrkande af motionen, skall jag inskränka mig till att yrka att kammaren måtte bifalla utskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen slutad. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 14.

*Ang. vederlag till
länsman C. G.
Svenonius för mi-
stad åklagarcan-
del i förbrutet
gods.*

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande n:o 23, i anledning af väckt motion om beviljande af vederlag till länsman C. G. Svenonius för mistad åklagareandel i förbrutet gods.

I en inom Andra Kammaren väckt, till statsutskottet remitterad motion (n:o 55) hade herr *J. E. Wikstén*, med hvilken herrar *N. Wallmark* i Smedsbyn och *L. O. Carlsson* instämt, hemställt, att Riksdagen måtte besluta att till länsman i Neder Kalix distrikt C. G. Svenonius bevilja såsom vederlag för den honom frångångna åklagareandel — utgörande enligt Neder Kalix häradsrätts utslag den 7 maj 1890 i mål emellan honom och Edmund Giles Loder 220,844 kronor 70 öre — ett belopp af 22,100 kronor, att till honom utbetalas på tid och sätt, som statsutskottet funne lämpligt föreslå.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af herr *G. Eriksson* i Mörviken, som yrkat, att utskottet måtte hemställa,

»att Riksdagen må besluta att till länsman i Neder Kalix distrikt C. G. Svenonius bevilja något vederlag för den honom frångångna åklagareandel — utgörande enligt Neder Kalix häradsrätts utslag den 7 maj 1890 i mål mellan honom och Edmund Giles Loder 220,844 kronor 70 öre — ett belopp af 22,100 kronor.»

Härjemte hade herr *O. Jonsson* i Hof begärt få antecknad, att han icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.

I fråga om detta ärende anförde nu:

Herr Wikstén: Då det såväl i pressen som annorledes ifrågasatts, att länsman icke i ett dylikt fall vore skyldig att åtala, äfvensom att häradsrätts utslag i det så kallade Törefors-målet icke skulle vara lagligen grundadt, tager jag mig friheten erinra om följande lagbestämmelser.

I länsmansinstruktionen af den 10 november 1855 heter det i 4 §: »Vid all tienstgöring skall länsman ställa sig till behörig

efterrättelse hvad lag och särskilda författningar derpå tillämpligt innehålla; och äro hans allmänna åligganden:

1:o. Att hafva noggrann tillsyn derå, att allmän ordning och säkerhet inom det honom anförtrodda tjenstgöringsdistrikt upprätthållas, samt, i händelse förbrytelser deremot förekomma eller sådana öfverträdelser af *lag och allmänna stadganden upp-täckas*, som utgöra föremål för allmän åklagares beifran, vidtagna de laga åtgärder, som deraf påkallas.»

I kongl. förordningen af den 18 juni 1864, sådan den förändrats genom förordningen af den 23 september 1887, heter det vidare:

»i § 18. Den, som utan vederbörlig anmälan, der sådan är föreskrifven, eller tillstånd, då sådant erfordras, idkar försäljning eller tillverkning af varor eller eljest öfverskrider den näringsrättighet, denna förordning i särskilda fall bestämmer, eller i öfrigt felar mot de i dessa afseenden gifna föreskrifter, är förfallen till böter från och med fem till och med femhundra kronor;

i § 23. Nu stadgade böter tillfalla med en tredjedel kronan och med två tredjedelar åklagaren;

och i § 26 mom. 1. På särskild pröfning af Konungen skall i hvarje fall bero, om utländsk man eller qvinna må här i riket idka handels- eller fabriksrörelse, handtverk eller annan handtering.»

Derpå följa i § 31 bestämmelser om huru förfaras skall, derest utlänning ej erhållit dylikt tillstånd:

»Idkar utan i vederbörlig ordning erhållet tillstånd utlänning handel eller annat näringsyrke, eller öfverskrider han det tillstånd honom meddelats eller i öfrigt felar mot de i denna förordning gifna föreskrifter, är han förfallen till böter enligt § 18; och skola olofligen till salu hållna varor vara förverkade samt må af allmän åklagare tagas i beslag, o. s. v.»

hvarefter om böterna i detta fall är stadgadt:

»Böter och värdet af förverkadt gods fördelas på enahanda sätt som i § 23 är stadgadt.»

Af nu relaterade bestämmelser drar jag den slutsatsen, att länsmannen hade skyldighet att ingripa, äfvensom att Neder Kalix' häradsrätts laga kraftvunna utslag var lagligen grundadt.

Nu har utskottet påpekat, att i det så kallade Kurthska målet högre instans fält annat utslag än underrätten. Med anledning häraf ber jag få fästa uppmärksamheten derpå, att hofrätten i detta mål förklarar, att det icke mot svarandens bestri-dande var ådagalagdt, att någon försäljning egt rum af det i beslag tagna virket, och att det var på denna grund hofrätten upphäfdes beslaget i fråga. Högsta domstolen faststälde sedermera hofrättens utslag. Kurthska saken anser jag sålunda icke vara jemförlig med det så kallade Töreforsmålet.

Ang. vederlag till länsmannen C. G. S venonius för mi-stad åklagareand-el i förbruset gods.

(Forts.)

Ang. vederlag till
länsmannen C. G.
Svenonius för mi-
ståd åklagarean-
del i förbrutet
gods.

Deremot skall jag be att få stå till tjänst med att åberopa ett annat exempel. Danske undersåten Carl Tychsen i Malmö fick för olaga handel med jernvaror sitt lager deraf taget i beslag och blef derefter åtalad af stadsfiskalen derstädes för denna handel. Underdomstolen i Malmö dömde den 14 juli 1890 Tychsen att böta 50 kronor och förklarade hela jernvarulagret förverkad, hvarvid bestämdes att $\frac{1}{3}$ så väl af böterna som af varulagret, såsom varande förverkad gods, skulle tillfalla kronan, $\frac{2}{3}$ åklagaren. Öfver detta utslag anfördes besvär så väl hos hofrätten som hos högsta domstolen, men båda dessa myndigheter faststälde underrättens dom. Detta resultat styrker mig alltså i den åsigt jag förut uttalat, eller att Neder Kalix' häradsrätts utslag hvilade på juridiskt riktiga grunder.

För öfrigt anser jag, att, då ett utslag i en liknande fråga är laga kraftvunnet och länsmans åtgärd derigenom gillats, länsmän alltid dermed bör vara försvarad.

Hvad nu vidare angår det af mig omförmälda Tychsenska målet, så gaf Kongl. Maj:t nåd äfven der, men detta förändrar naturligtvis icke beslagets lagenlighet. Deremot bör man lägga märke till, att Kongl. Maj:t i detta fall visserligen efterskänkte hela kronans andel i beslaget men endast $\frac{1}{2}$ af åklagarens. I nämnda fall fick alltså åklagaren behålla $\frac{1}{2}$ af sin åklagareandel.

Nu var ju förhållandet visserligen sådant, att Loder hade rätt att besitta fast egendom i Sverige, och man har också framhållit, att han i följd deraf *borde* ega rättighet att förädla sina skogsprodukter. Den af mig antydda förordningen tyckes dock icke göra något undantag för en dylik handel. Dessutom tror jag, att hvarje person, som känner till förhållandena deruppe — och särskildt tror jag mig kunna hänvisa till hvarje norrbottning — kan intyga, att Gellivara-skogarne icke äro så skötta, att de kunna lemna nämnvärd afkastning, utan att Loders trävarurörelse härledde sig till största delen från inköp af timmer från staten och enskilde skogsegare, och att det torde vara oemotsägligt, att hans förädling af dessa produkter var förenad med försäljning af dem både till in- och utlandet.

Att den i ämnet gällande förordningen af den 23 september 1887 i vissa fall kan vara sträng och till och med innehålla ganska olämpliga bestämmelser, är jag gerna den förste att erkänna. Men förbättringar och förändringar deraf tillkomma i så fall regering och Riksdag, och jag tror, att det är både olämpligt och ovärdigt, att dessförinnan länsmännen skola få sitta i mellanhand.

I mål, som liknat Törefors- eller Trångvikens-beslagen, har mig veterligen Kongl. Maj:t aldrig eljest efterskänkt hela åklagarens andel af det förverkade godset och i regeln endast kronans andel deraf. Det finnes visserligen äfven fall, då Kongl. Maj:ts nåd äfven afsett åklagarens andel, men så vidt jag kunnat få utrönt, har det icke i några andra fall än de två nyssnämnda

förekommit, att Kongl. Maj:t efterskänkt hela åklagarens andel. Nu vet man ju, att det råder olika mening om, huru långt Kongl. Maj:ts grundlagsenliga rätt sträcker sig i detta fall, om den äfven omfattar åklagarens andel. Derom vill jag emellertid icke nu yttra mig, men då Kongl. Maj:t i öfriga fall endast delvis efterskänkt åklagareandelen, så synes det mig, som om man kunnat förutsätta, att Kongl. Maj:t äfven i dessa fall icke skulle hafva handlat annorlunda, så framt icke alldeles särskilda statsintressen förelegat, och under sådana omständigheter synes det mig ganska eget, hvarför just desse länsmän och särskildt den ifrågavarande skulle få lida mer än andra åklagare i liknande fall.

Det är hårdt, om fattige tjänstemän, som lagenligt och med stora mödor och kostnader söka fullgöra sina åligganden, skola vara utsatta för risken att icke få ut de i gällande förordningar dem tillerkända rättigheter. Sådant kan efter mitt förmenande icke öka pligtkänslan hos underordnade tjänstemän, tvärt om. Jag behöfver icke här redogöra för de olägenheter och svårigheter, ja, jag skulle till och med kunna säga lidanden, som nu ifrågavarande länsman genom detta mål blifvit utsatt för; de äro ju till stor del för öfrigt riksbekanta. En omständighet torde jag dock icke böra förtiga, nemligen den, att han till följd af ifrågavarande affär till och med drabbats af en svår familjeolycka.

Jag skall icke uppehålla tiden längre, utan hoppas att talare med bättre förmåga än jag komma att vidare utreda denna fråga. Jag tar mig till sist endast friheten att yrka bifall till min motion eller, hvad som är detsamma, till herr Gunnar Erikssons reservation till utskottets betänkande. Dock ber jag att få fästa uppmärksamheten på ett tryckfel i klämman till denna reservation: ordet »något» måste der utbytas mot »såsom».

Med denna förändring yrkar jag alltså bifall till herr Erikssons reservation och afslag å utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Hedin*, *Fredholm* från Stockholm, och *Nydahl*.

Herr Bülow: Af handlingarna i denna fråga får man veta, att en engelsman, som eger en betydande egendom i Sverige, begått den lilla förseelsen att uraktlåta anmälan till Kongl. Maj:t, innan han från denna sin egendom försålt produkter af densamma. För denna lilla förseelse ådömdes han att böta 573 kronor, och man tycker, att detta straff skulle vara nog för förseelsen. Men lagen i fråga är en lag, som icke nöjer sig med att straffa; nej, den går så långt, att den plundrar. Och mannen i fråga blef därför beröfvad en egendom af 331,000 kronor.

Vi hade strax förut här i Sverige beklagat oss öfver, att en svensk blifvit plundrad på sin egendom i Spanien. Man yr-

Ang. vederlag till
länsmanen C. G.
Svenonius för mi-
stad åklagarean-
del i förbrutet
gods.

*Ang. vederlag till
länsmanen C. G.
Svenonius för mi-
ståd å klagarean-
del i förbrulet
gods.*

kade här då på, att man i England skulle söka hjälp för att våra föreställningar i Spanien på så sätt skulle blifva kraftigare. Strax derpå inträffade nu, att en engelsman enligt domstols utslag och på fullkomligt laglig grund skulle här i Sverige blifva plundrad på en egendom af 331,000 kronor. För min del får jag säga, att då jag erfor att Kongl. Maj:t i nådeväg upphäft denna doms verkan, blef jag synnerligen tillfredsställd deröfver, emedan Sverige på det viset skulle undgå en skandal, som man påstått timat i Spanien, då man der plundrade en svensk.

Hvad nu beträffar länsmanen i fråga, så är det sant, att han har haft ovanligt stora obehag, därför att han gjort sin skyldighet, och därför kanske man i någon mån bör lemna honom ersättning. Då Kongl. Maj:t genom sin nåd igensopat spåren efter en obehaglig tilldragelse, kanske det ej vore svenska Riksdagen ovärdigt att äfven i någon mån sopa igen ett obehagligt spår. Jag vill dock icke bifalla ett så stort vederlag som 22,000 kronor, men ber att få yrka, att kammaren beviljar ett belopp af 5,000 kronor åt länsmanen i fråga.

Herr Lilienberg yttrade: Jag kan icke underlåta att i denna fråga erinra om ett stadgande i regeringsformen, nemligen dess 90:de §, som lyder sålunda: »Under Riksdagens, dess kamrars eller utskotts öfverläggningar och pröfning må icke uti något annat fall eller på något annat sätt, än grundlagarne bokstafvigen föreskrifva, komma frågor om embets- och tjänstemäns till- och afsättande, regerings- och domaremagternas beslut, resolutioner och utslag, enskilda medborgares och korporationers förhållanden, eller verkställigheten af någon lag, författning eller inrättning.»

Det synes mig, som om denna § skulle kunna tillämpas på det fall, som här föreligger. Men äfven om så icke är, förefaller det mig synnerligen olämpligt, om Riksdagen gifve sig in på denna fråga genom att bifalla hvad motionären här föreslagit. Ett sådant tillvägagående skulle smaka bra mycket af frihetstiden, då, såsom man vet, enskilde vädjade från domstolar och myndigheter till Riksens ständer. Jag vill därför, herr talman, yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Med herr Lilienberg förenade sig herrar Jönsson i Gammals-
torp och Falk.

Efter det herr talman hemställt, huruvida öfverläggningen härmed finge anses afslutad, begärdes ordet af

herr Hedin, som yttrade: Nej, så fort, herr talman, kan det dock icke gå. Om den exempellösa grundlagstolkning, som den siste talar-
ren velat göra gällande, skulle vara riktig, då, herr talman, skulle vi icke hafva rättighet att här diskutera ett i behörig ordning afgifvet

utskottsbetänkande rörande en likaledes i behörig ordning väckt motion. Detta kan vara ett tillräckligt svar på hvad den talaren yttrade.

Min ärade vän, representanten från Lund, har gjort sig skyldig till en sammanblandning, då han talade om och jempförde den »plundring», som här i riket skall hafva blifvit förfövad mot en engelsman, och om den plundring, som blifvit i Spanien förfövad mot en svensk. Om det skall kallas en plundring — jag menar det, som skulle blifvit följden af verkställigheten af Neder-Kalix häradsrätts utslag — så skulle den plundringen hafva egt rum i öfverensstämmelse med gällande lag, hvars tillämpning *icke blifvit öfverklagad*, hvarför det icke genom pröfning i högre rätt bevisats, att lagen i detta fall blifvit af underrätten origtigt tillämpad. Deremot, det som egde rum i Spanien, blef föremål för klagomål från den förorättades sida, och hafva domstolar dömt till hans förmån. För öfrigt veta vi ju, att i alla afseenden dessa fall äro skiljaktiga. Den plundring, för hvilken en svensk man der råkat ut, har skett genom en under åratal fortsatt kränkning af ett internationelt aftal.

I afseende på det ärende, som nu föreligger, har man från intresserad håll, som jag icke bryr mig om att närmare angifva, under någon tid gjort allehanda försök — ja, herr talman, det är icke någon ordlek jag äsyftar — att fördunkla detsamma. Man har velat påstå, att de förändringar, som vidtagits i 1864 års näringsfrihetsförordning, icke haft till ändamål att begränsa utländingars näringsrätt i landet eller skärpa vilkoren för åtnjutande af denna rätt; och att 1887 års förordning därför utan skäl åberopats. Men, herr talman, det påståendet är alldeles ogrundadt. Ty — om vi gå tillbaka till 1878 års riksdagsskrifvelse, så hvad afsåg väl den? Den afsåg formligen och uttryckligen vidtagande af sådana åtgärder — äfven med verkliga inskränkningar i utländingars näringsrätt enligt 1864 års förordning, i fall sådana inskränkningar vore behöfliga — att man skulle få en kontroll på att utländingar, som idkade handelsrörelse i riket, icke finge undandraga sig de för sådan rörelsens bedrivande stadgade vilkor, det vill säga, bland annat att de ej unddroge sig att erlægga afgift till stat och kommun. Jag kan så mycket säkrare vittna om syftet med denna 1878 års riksdagsskrifvelse, som den icke innehöll något annat än den af mig afgifna reservationen mot ett utskottsbetänkande, i hvilket hvarje åtgärd i saken blifvit afstyrkt.

För öfrigt är ordalydelsen i den författning, som blifvit en följd af 1878 års riksdagsskrifvelse, tydlig nog. Det är förordningen af den 20 juni 1879, som gäller dels utländingars handelsrättigheter i landet i allmänhet och dels gårdfarihandeln, den må utföras af svensk medborgare eller utländing, som här är bosatt. Der stadgas, bland annat, att till skärpande af kontrollen,

Ang. vederlag till
länsman C. G.
Svenonius för mi-
stad åklagarean-
del i förbrutet
gods.

(Forts.)

Ang. vederlag till
länsman C. G.
Svenonius för mi-
stad åklagarean-
del i förbrutet
gods.

(Forts.)

att utländingar ställa sig de i näringsfrihetslagstiftningen stadgade vilkor till efter rättelse, åklagare eger, att, om utländingar idkar oloflig handelsrörelse, taga i beslag så mycket af varorna, att det eventuella bötes- och ersättningsbeloppet dermed måtte kunna täckas. Något sådant stadgas deremot icke hvad beträffar svenska medborgare, som vid utöfningen af handelsrörelse öfverskrida de i författningen bestämda vilkor. Således är det obestriddt, att i denna författning en särskild skärpning vidtagits i afseende å utländingars utöfvande af handelsrörelse, då der icke stadgas någon motsvarande bestämmelse rörande svenska medborgare. Detta hvad 1879 års författning beträffar.

Gå vi derpå till 1886 års riksdagsskrifvelse, så visar det sig att, sedan de genom 1879 års författning vidtagna förändringar i 1864 års näringsfrihetsförordning icke gjort till fyllest, denna 1886 års skrifvelse visserligen icke är särskildt rigtad mot utländingarne, utan i allmänhet mot de missbruk, som egt rum vid varuförsel inom landet, men i riksdagsskrifvelsen finnes dock en erinran om, att dessa missbruk i synnerhet förekommit vid utländingars utöfvande af denna rätt. Således kan man icke heller här förbise, att i detta fall Riksdagen äfven haft utländingars utöfvande af denna näringsrätt i sigte, och i motiveringen till den kongl. propositionen till 1887 års Riksdag, hvilken proposition blef en följd af 1886 års riksdagsskrifvelse, uttalade Kongl. Maj:t, att 1879 års förändringar i 1864 års lagstiftning icke varit tillfyllestgörande, och att därför åtgärder föresloges för att åstadkomma en mera skärpt kontroll. Det påståendet, som man med ifver från vissa håll sökt göra gällande, att de förändringar, som 1864 års näringsfrihetsförordning undergått under de tvenne derpå följande decennierna, icke alls skulle afsett att begränsa utländingars näringsrätt här i riket eller att skärpa vilkoren för deras utöfvande af densamma, det påståendet håller icke stånd inför uppenbara och oomtvistade fakta. Och härmed må vara sagdt, hvad som i den saken behöfver sägas.

Visst är emellertid, att näringsfrihetslagstiftningen i det skick, den nu befinner sig, efter 1887 års förordning, kan gifva anledning till åtskilliga tvifvelsmål och åtskilliga betänkligheter. Domstolarne tillämpa den -- naturligtvis i öfverensstämmelse med deras uppfattning af förordningens verkliga andemening -- på ett sätt, som förefaller det allmänna rättsmedvetandet revolterande, och så kommer Kongl. Maj:t emellanåt med nåd; men den utöfvas ena gången *si* och andra gången *så*, och man kan därför icke se, hvilken grundsats Kongl. Maj:t vid utöfvandet af denna benådningsrätt följer. Jag har hört uppgifvas — men jag törs icke gifva ut det för absolut visst — att Kongl. Maj:t skulle insett, att en förordning, som leder till sådana resultat, att den kungliga nåden måste, på sätt som nu några gånger skett, komma emellan, icke kan vara rätt lämplig och lycklig, och att

Kongl. Maj:t därför nu skulle tagit något initiativ för att låta denna förordning undergå en revision, samt att ett embetsverk skulle erhållit uppdrag att afgifva förslag i den vägen.

Att förordningen kan blifva föremål för olika uppfattning är ju förklarligt nog, därför att man inför en lagtillämpning, som man finner upprörande sträng, gerna ryggar tillbaka och frågar sig, om detta kan vara lagens mening. Att den är tvetydig, derpå vill jag såsom exempel, utom den omständigheten att Kongl. Maj:t lär hafva funnit det nödigt att låta företaga en revision af densamma, anföra de två till sitt syfte så vidt skilda cirkulär, som utgått från Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län, det ena 1888 och det andra 1890. Uti det första uppmanade eller förstärkt — jag har visserligen läst en afskrift af cirkuläret, men kommer icke så noga i håg ordalydelsen — kanske får jag säga *uppmanade* Kongl. Maj:ts befallningshafvande allmänna åklagarne i länet att hålla hand öfver, att 1887 års förordning tillämpades i enlighet med den tolkning, som Kongl. Maj:ts befallningshafvande fann sig föranledd att på samma gång meddela. På grund af denna anmaning i 1888 års cirkulär gjordes ett åtal, som kommit till min kännedom — kanske hafva flera sådana åtal egt rum — af en länsman mot en handlande. Det gälde då en »filial» af handelsrörelse; cirkuläret hade betecknat dylika filialer såsom under vissa förhållanden ett kringgående af de bestämmelser i förordningen, som syftade att förebygga s. k. realisation. Ja, som sagdt, länsmannen åtalade i enlighet med den anvisning, som nämnda cirkulär innehöll, och nu har detta mål, hvars utgång i första instans jag icke erinrar mig, passerat genom samtliga instanserna med den påföljd, att länsmannen och författaren af cirkuläret fått orätt i hofrätten och högsta domstolen. Det var det ena cirkuläret. Då gälde det att vara sträng i tillämpningen; det gälde den gången inländsk man. Af annat slag är det celebra cirkuläret af 1890, då den person, hvilkens behjertansvärda belägenhet gifvit anledning till herr Wiksténs motion, då han, säger jag, och öfrige åklagare inom länet drogo ned öfver sitt hufvud ett cirkulär, der de klandrades — herr talmannen behagade finna att jag använder ett mycket lindrigt uttryck — för att de, efter hvad de ansågo vara sin pligt, hade åtalat en öfverträdelse af samma förordning. Det synes mig således vara svårt att ställa sig denna författning till efterrättelse. Men om det är svårt att göra det, så torde man, i betraktande af allt det, hvartill denna författning gifvit anledning, icke hafva rätt att skrifva det på hvarken okunnighet eller oförstånd eller dåliga bevekelsegrunder hos åklagarne.

Hur skulle det kunna på allvar sättas i fråga, om den utländske undersåten, som af länsman Svenonius åtalades, gjort sig skyldig till lagöfverträdelse, då han idkat handel utan att af Kongl. Maj:t hafva erhållit vederbörligt tillstånd. Ty om han

*Ang. vederlag till
länsmannen C. G.
Svenonius för mis-
stod åklagarean-
del i förbrudet
gods.*

(Forts.)

Ang. vederlag till
länsmanen C. G.
Svenonius för mi-
stad åklagarean-
del i förbrutet
gods.

(Forts.)

icke gjort sig skyldig till lagöfverträdelse, så frågar jag, hvarför han då *i efterhand* sökte Kongl. Maj:ts tillåtelse att idka handel; och sedan gör jag den ännu vigtigare frågan: hvarför besvarade icke Kongl. Maj:t denna ansökan med den förklaringen, att något sådant tillstånd från Kongl. Maj:ts sida icke vore behöfligt?

Visst är emellertid, att den ifrågavarande åklagaren länge tvekade, innan han vidtog den åtgärd, som sedermera blifvit så beryktad under namn af Töreforssbeslaget. Man har handlat mycket orätt, då man offentligen beskyldt denne man, hvilken jag af dem, som känna honom, hört omtalas som en ärans man, för att hafva vidtagit sådan åtgärd just der han kunde hoppas på en *särdeles stor* åklagareandel genom beslag på ett stort parti gods, som han hoppades få förverkadt. Han har — jag vet detta — sjelf varit tveksam och af denna tvekan föranledts att afvakta utgången af ett annat mål, nemligen det nyssnämnda Kurthska målet. När underrättens dom deri fallit, så rubbades åtminstone i någon mån hans tvekan. Men det tillkommer äfven något annat, nemligen att anmälan till honom gjordes om den verkliga eller förmenta lagöfverträdelse, som bedrefs af Loder vid Törefors, och när en sådan angivelse ingått, var det svårt för honom att tveka längre. Vidare bör ihåtkommas — det är icke förnekadt och, om så önskas, kan jag åstadkomma bevisning derför — att han rådförde sig hos länsstyrelsen, innan han gjorde beslaget, och att den person inom länsstyrelsen, till hvilken han vände sig, åtminstone icke afstyrkte beslaget.

Man har nu också sökt fördunkla denna fråga genom att tala om Kongl. Maj:ts, som man från vissa håll förmenar, oomtvistliga rätt att af till kronan förverkadt gods skänka tillbaka äfven de delar, som enligt gällande lagar och författningar hafva blifvit åklagaren i vissa fall tillerkända. Det är i alla fall ett underligt tal. Jag ber att få fästa herr talmannens uppmärksamhet derpå, att uti 1864 års näringsfrihetsförfattning stadgades, att böter uteslutande skulle tillfalla kronan. När uti 1879 års författning stadgades, att böter skulle fördelas lika mellan åklagaren och kronan — i 1879 års författning stadgades också för resten ett slags beslagsrätt, nemligen att åklagaren skulle ega att mot utländing (såsom jag nyss nämnde, gälde den bestämmelsen icke inländske män) försäkra sig om utbekommande af böter och ådömda ersättningssummor genom att taga motsvarande del af till salu hållna varor i beslag, men det föranledde icke, att åklagaren fick andel af de beslagtagna varorna — när, säger jag, uti 1879 års författning stadgades, att böterna skulle fördelas lika mellan åklagaren och kronan, så motiverades detta dermed, att man genom den åtgärden jemte andra ville skärpa kontrollen öfver författningens efterlefnad. Nu frågar jag: kan det lända till stärkande af kontrollen, att åt åklagaren lemnas en andel, som Kongl. Maj:t förbehållit sig rätt att kunna frångå

honom? Det kan åtminstone icke gerna gå längre än till dess vederbörande komma under fund med att den kungl. författningen — jag vill icke säga den kungliga nåden — drager åklagaren vid näsan.

När man 1887 höjde åklagareandelen från $\frac{1}{2}$ till $\frac{2}{3}$ och då för första gången tillerkände åklagaren andel i förverkadt gods, så skedde det också, emedan det ansågs vara behöfligt för att skärpa kontrollen. Men jag upprepar den frågan: huru skall, sedan det nu visat sig, att man i stället för belöning får otack och någonting ändå värre, ett sådant osäkert löfte kunna bidraga att på verksamt sätt egga åklagarnes tjenstenit och skärpa kontrollen öfver författningens efterlefnad? Det är mig rent af ofattligt.

Nu har utskottet sagt — det är i någon mån bemött redan förut, men jag skall be att få tillägga ett par ord derom — att det så kallade Kurthska målet »synes hafva största likhet med det i förevarande motion omförmälda». Men just det, som här skulle vara afgörande, just det är här clika. Ty det lär väl hafva förhållit sig så, att hofrätten fann, att det icke kunde anses ådagalagd, att det beslagtagna virket af Kurth hållits till salu. Hofrätten lär hafva funnit bevisadt endast, att det från hans egendom eller den ort, der han bor, försålt vrakbräden, affall och dylikt. Men i Töreforssmålet är det fullkomligt ådagalagd genom vittnesbevisning inför underrätten, att alla slag af förädlade trävaror, om ock icke i synnerligen stor omfattning, höllos till salu från Töreforss. Således får man medgifva, att hvad som skulle göra likheten slående mellan de båda målen fins i själfva verket icke till.

Slutligen ber jag att få anmärka, att Kongl. Maj:t visserligen utöfvat sin benådningsrätt mot Loder efter att hafva hört högsta domstolen, och efter det denna afgifvit det förklarande, att »med afseende å förekommande omständigheter i målet de i beslag tagna trävarorna borde anses icke vara förverkade», men deraf inhemtar man alldeles icke, huruvida högsta domstolen skulle, om målet dit fullföljts och behandlats i vanlig ordning utslutande ur *juridisk* synpunkt, hafva dömt på samma sätt. Högsta domstolen har uttalat sig i frågan endast såsom benådningsfråga. Kongl. Maj:t har deremot icke ansett lämpligt att höra högsta domstolen äfven angående Svenonii ansökan att erhålla någon del af den honom frångångna åklagareandelen. Och det är därför ganska möjligt, att högsta domstolen väl kunde hysa den åsigt med anledning af åtskilliga i målet förekomna omständigheter, att väl Kongl. Maj:ts nåd mot Loder vore berättigad, men också, att någon smula nåd väl kunde bära komma denne i så hög grad misshandlade åklagare till godo.

Jag anhåller, herr talman, om bifall till herr Wiksténs motion.

Ang vederlag till
länsmannen C. G.
Svenonius för mis-
stad åklagarean-
del i förbrutet
gods.

(Forts.)

Ang. vederlag till
länsmannen C. G.
Svenonius för mi-
stad åklagarean-
del i förbrutet
gods.
(Forts.)

Vidare anförde:

Herr Lyttkens: Den fråga, som nu föreligger till be- handling, sönderfaller i tvenne delar. Den ena rör en domstols utslag, och denna del af frågan är af sådan art, att man kan känna sig tveksam, huruvida den bör få af Riksdagen behandlas, då Riksdagen väl icke eger rätt att döma öfver domstols utslag. Den andra delen åter rör ersättning för en minskad inkomst för en person till följd af Kongl. Maj:ts grundlagsenliga rätt att pröfva ett domslut och gifva benådning, och i den delen eger naturligtvis Riksdagen full frihet att uttala sin mening, äfven om man icke kan undgå att dervid äfven något vidröra den första delen, nemligen att tala om af domstol fäld dom, och därför anser jag mig ega rättighet att nu beröra sjelfva rättsfrågan.

Det gäller här en engelsk undersåte, som har erhållit rätt att besitta fast egendom i Sverige, och den rätt han till följd deraf eger att afverka skog och genom sågning å på egendomen befintliga sågar förädla trävaror och sälja dessa; han blir stämd för det han sålt en del bräder såsom om han drifvit oloflig handel. Om nu detta skulle vara i enlighet med lagen, hvad skulle resultatet deraf blifva? Jo, då skulle man kunna säga, att en utlän- ding, som fått rätt att besitta fastighet i Sverige, icke skulle få sälja hvad han å egendomen producerar, icke ens ett skålpund smör, allra minst om han vid mejeriet mottagit mjölk från annan egendom, ej heller skulle han få sälja en calf eller ett kreatur ur sin ladugård, i synnerhet ej om han inköpt foderämnen till dess uppfödande, ty i båda fallen hade han drifvit oloflig handel med förädlade varor, och åklagaren skulle kunna taga hela hans ladugård i beslag. Kan det vara rimligt, att ett sådant tillväga- gående är lagligt? Högsta domstolen synes äfven, då den förklarar, »att med afseende på förekommande omständigheter de i beslag tagna varorna icke borde anses förverkade», hafva utgått från den prin- cipen, att mannen i fråga haft rättighet att sälja sina på egen- domen tillverkade varor, emedan han har fått rättighet att besitta fast egendom i Sverige och alltså äfven att afyttra de varor, som han kan producera vid sina sågar. Skulle, om häradsrättens upp- fattning är riktig, en utlänning, som eger rätt att besitta fast egendom här i landet, ej få sälja några träd i sin skog utan att anses hafva gjort sig skyldig till oloflig handel, och åklagaren kunna få hela skogen dömd förverkad? Det hvarken är eller kan vara lagens mening, och försäljning af gårdens afkastning, vare sig det är skog, bräder eller annan vara, kan ej hänföras under rubriken oloflig handel. Och ingen kan väl förneka, att det under sådana förhållanden är Kongl. Maj:ts rättighet att gifva nåd, när en underrätt dömt på så sätt som här egt rum.

Loder har, enligt hvad upplyst blifvit, klagat i hofrätten, och den siste talaren frågade, hvarför han icke fullföljde målet. Jo, jag har hört att det torde hafva varit af en enkel orsak, som

ligger mycket nära till hands. Hade han fullföljt målet i vanlig ordning, så hade de beslagtagna varorna icke fått af honom användas, utan måste ligga kvar på lastageplatsen i 2 à 3 år, tills målet hunnit igenom alla instanserna; han lärer väl hafva ställt säkerhet för de ursprungliga beslagtagna varorna för att fullfölja påbörjad utskoppning af dem, men det har uppgifvits, att detta var andra trävaror, som han stält i pant, och under denna tid skulle dessa trävaror alldeles ha ruttnat bort. Och när då målet slutat med att högsta domstolen frikämt honom, så undrar jag, hvilken som skulle hafva gifvit honom ersättning för hvad han förlorat. Det må nu vara, att det var af denna eller annan orsak som han valde den genare och kortare vägen att direkt låta målet pröfvas hos Kongl. Maj:t, och dertill hade han laglig rätt. Och då Kongl. Maj:t gaf nåd, sedan högsta domstolen i sitt yttrande förklarar, att varorna icke borde anses förverkade, så kan väl ingen våga bestrida, att Kongl. Maj:t hade full rätt att handla såsom han gjort. Af allt hvad i målet förekommit, anser jag att länsman Svenonius icke har hvarken juridisk eller moralisk rätt att erhålla någon ersättning, och jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

*Ang. vederlag till
länsmannen C. G.
Svenonius för mi-
stad åklagarean-
del i förbrutet
gods.
(Forts.)*

Herr Jonsson i Hof: Som herrarne funnit, har jag icke deltagit i behandlingen af denna fråga inom utskottet och har därför icke heller haft tillfälle att gifva till känna den mening, som jag i sjelfva sakfrågan hyst, hvarför jag anser mig nu böra göra det.

Jag skall då till en början anmärka mot hvad den senaste talaren yttrade, att han tagit något fel i åtskilliga fall, t. ex. deruti, att han trodde, att då Loders varor blifvit tagna i beslag, ett rättsligt afgörande af målet i vanlig ordning skulle hafva medfört en ofantlig risk för egaren, att det beslagtagna virket under tiden icke kunnat försäljas eller skeppas. Detta är origtigt så till vida, att säkerhet blifvit af Loder stäld för att få disponera varorna, och han egde frihet att göra det när som helst. Detta skäl var alltså icke tillämpligt.

Vidare vill jag fästa uppmärksamheten derpå att det, beträffande en utländings rättigheter, när han besitter egendom i landet, är en ofantlig skilnad mellan om han blott säljer hvad som producerats på hans egendom, eller om han försäljer produkter äfven från andra områden än sina egna, således först inköpta.

Utskottet har i förevarande fall ställt sig på rättens grundval, och jag tror att utskottet ställt sig på en hållbar punkt, då det tagit saken derifrån, men jag fruktar ändå, att denna rättsståndpunkt icke är så stark, att man icke gent emot densamma kan med lika stor styrka ställa upp det billighetsskäl, som i större eller mindre grad talar för bifall till motionen. Om herr Lyttkens noga hörde på hvad en föregående talare i sak yttrat dervidlag, så torde han hafva funnit, att högsta domstolen icke har för-

Ang. vederlag till
länsmannen C. G.
Svenonius för mi-
stad åklagarean-
del i förbrutet
gods.
(Forts.)

klarat, att detta gods icke var förverkadt i rättsligt afseende, utan den har förklarat i sammanhang med nådefrågan, att man kunde anse, att det icke var förverkadt, och detta är en väsentlig skillnad mot om målet i rättsväg gått till högsta domstolen. Jemför man hvad som i bevisningsväg förelegat i det Kurthska målet och det nu ifrågavarande, så kan man deraf mycket väl draga den slutsatsen, att resultatet icke skulle hafva blifvit detsamma, om högsta domstolen haft att i vanlig ordning yttra sig om sjelfva rättsfrågan i stället för, såsom nu skett, om nådeansökan. I allt fall är det naturligtvis icke möjligt att med så starka fakta försvara vare sig den ena eller den andra ståndpunkten, att icke den subjektiva uppfattningen blir den afgörande, och min subjektiva uppfattning är den, att Riksdagen icke bör lemna frågan utan afseende. Ty onekligt är, att åklagaren sökt fullgöra sin pligt, och att han, genom den behandling frågan fått, blifvit beröfvad möjligheten att få en större eller mindre del af de förbrutna varorna. Man kan mycket väl tänka sig, att, om målet fått fullföljas till högsta domstolen, en del af dessa i beslag tagna varor dervid kommit att fastställas såsom förbrutna, om än icke hela brädgården kommit under samma dom. Jag föreställer mig således, att kammaren här begår en handling af rättvisa, om den icke slår döförat till för hvad motionären föreslagit. Men som det torde kunna vara delade meningar, huruvida den af honom eller den af herr Bülow föreslagna siffran är den lämpligaste, så har jag som ett medlingsförslag ansett mig böra föreslå, att kammaren må på det sätt bifalla herr Wiksténs motion, eller — hvad som är detsamma — reservationen, att jemte det ordet »något» i densamma utbytes mot »såsom», slutsiffran i denna reservation sattes till 10,000 kronor i stället för 22,100 kronor.

Jag skall taga mig friheten yrka bifall till detta förslag.

Herr statsrådet friherre Palmstierna: Eftersom jag händelsevis kommit att öfvervara denna diskussion, skall jag anhålla att få yttra ett par ord, naturligtvis icke beträffande hvad Riksdagen till det ifrågavarande ändamålet bör lemna, utan i afseende på sjelfva rättssaken. Jag är ju icke jurist, men jag föreställer mig, att i detta afseende mycket beror på sjelfva uttrycket. Då det heter, att »oloffigen till salu hållna varor skola vara förverkade» etc., så föreställer jag mig, att härmed egentligen afsetts sådana varor, som säljas af gårdfariehandlare eller åtminstone hållas till salu i öppen bod. Jag föreställer mig vidare, att det är på denna grund, som högsta domstolen förklarat, att den icke anser dessa varor förverkade, liksom ej heller i Kurthska målet, därför att de ej hållits till salu i öppen bod och ännu mindre utbjudits i gårdarne. Enligt författningen är nu endast det gods förbrutet, som är till salu hållet, och då påtagligen allra största delen af det nu ifrågavarande godset skulle lastas i skepp och sändas till Eng-

land, så tror jag icke, att det kunde falla under uttrycket »till salu hållet». Och jag undrar, om icke den bristande öfverensstämmelsen, som den förste talaren hade funnit mellan beslaget i Malmö och det nu ifrågavarande, beror på, att i det förra fallet varorna verkligen voro till salu hållna — det var då fråga om en jernkramhandel. Jag tror, att det är derpå som skilnaden beror, nemligen på tolkningen af orden »till salu hållet», och att enligt högsta domstolens uppfattning de nu ifrågavarande varorna icke kunde räknas bland till salu hållna varor.

*Ang. vederlag till
länsmannen C. G.
Svenonius för mi-
stad åklagarcan-
del i förbrutet
gods.
(Forts.)*

Herr Waldenström: Herr Hedin anförde i de ord, som han yttrade, att saken hade blifvit anmäld för länsman Svenonius, och att denne då icke kunde underlåta att taga den om hand, helst som det Kurthska målet ej långt förut blifvit afgjort i underrätten på sätt som skett. Till detta vill jag endast tillägga, att anmälan också, enligt hvad jag från tillförlitligt håll låtit mig berättas, skett till kronfogden, och att denne infann sig på platsen 4 timmar efter sedan Svenonius redan gjort beslaget. Att beslaget skett, borde väl därför anses hafva varit i öfverensstämmelse med lagen och med de pligter, som åligga så väl kronfogde som länsman.

Huru vida lagen är obillig eller icke, derpå vill jag icke inlåta mig, men är lagen obillig, så rår åtminstone icke länsman Svenonius för det. Om en tillämpning af densamma i vissa fall skulle leda till sådana orimligheter, att Kongl. Maj:t måste med sin rätt att bevilja nåd gripa in, är det en sak för sig. Det rår hvarken länsman Svenonius eller någon annan enskild person för. Och det synes mig icke rimligt, att han skall gå miste om hela den fördel, till hvilken han med lagen i hand kan anse sig berättigad, om han fullgör hvad som är hans ovilkorliga skyldighet.

Hvad som ensamt är af betydelse härvidlag, är den frågan, om lagen blifvit af Loder öfverträdd eller icke. Herr statsrådet har sagt, att det enligt hans mening icke kunde sägas, att de varor, som Loder hade på sin brädgård, voro olofligen hållna till salu. Det kan ju vara att han så tänker, men att icke Kongl. Maj:t ansett, att Loder stält sig lagen till efterrättelse, bevisas af två omständigheter. Först och främst den, att Loder blef ålagd böter. Hade icke lagen varit öfverträdd, så hade det varit orimligt att låta honom böta. Det andra beviset är, att Loder sedan begärde rättighet att idka den handel, som han redan förut idkat, och att Kongl. Maj:t beviljade honom denna rättighet, hvilket ådaga lägger, att Kongl. Maj:t ansåg, att Loder icke egde den förut, ty Kongl. Maj:t har icke rätt att bevilja en person en rättighet, som han Kongl. Maj:t förutan redan har. Dessa två omständigheter bevisa alltså, att Loder verkligen öfverträdt gällande lag. Och att följderna af öfverträdelsen därför skulle blifva just de,

Ang. vederlag till
länsman C. G.
Svenonius för mi-
stad åklagarean-
del i förbrutet
gods.
(Forts.)

som lagen stadgar, var ju klart. Nu säger lagen, att, hvad böter beträffar, skall $\frac{1}{3}$ tillfalla kronan och $\frac{2}{3}$ åklagaren. Lagen säger icke, att alltsammans skall tillfalla kronan, och att kronan sedan skall afstå $\frac{2}{3}$ till åklagaren. Samma lag gäller i afseende å förverkadt gods. Äfven deraf skall $\frac{1}{3}$ tillfalla kronan och $\frac{2}{3}$ åklagaren, och det står icke, att, kronan skall hafva alla 3 tredjedelarne. Mig synes alltså, att, om man läser lagen utan att vara jurist, man icke kan komma till annat resultat, än att Svenonius haft rätt till andel i det förverkade. Och denna rättighet, en svensk mans rättighet, har Kongl. Maj:t i nådeväg skänkt bort åt en utländsk undersåte. Jag vill nu alldeles icke gifva mig in på att klandra detta, det anser jag mig icke ha rättighet till, men faktum är sådant. Då blir frågan: hvad skall göras? Skall man låta saken, sedan den af motionären blifvit bragt på tal, alldeles förfalla, eller skall man tänka på att med statsmedel bereda länsmanen någon ersättning för den inkomst, han beräknat att få på grund af gällande lag? Jag kan icke anse annat, än att han är berättigad att få ersättning, och att det är en hederssak för Riksdagen att bevilja den. Hvad summan beträffar, skulle jag helst se, att herr Wiksténs motion ginge igenom. Den summa, han föreslår, utgör 10 procent af hvad Svenonius gått förlustig. Men då nu herr Olof Jonsson yrkat ersättningens bestämmande till 10,000 kronor, så skall jag förena mig i detta yrkande, emedan jag tror, att detta har större utsigt att gå igenom än det af herr Wikstén föreslagna beloppet.

Herrar *Broström*, *Thermænius*, *Zotterman* och *Kardell* instämde häruti.

Herr statsrådet friherre Palmstierna: Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång tager till ordet i denna fråga, men då den siste talaren yttrade, att den omständigheten, att den ifrågasvarande personen blifvit dömd till böter, skulle utgöra ett bevis på, att äfven beslaget var lagligen grundadt, så ber jag få säga, att, så vidt jag, som ju icke är jurist, kan finna, detta ingalunda framgår af lagens stadganden. § 31 i 1887 års förordning handlar nemligen om tvenne alldeles skilda saker, dels om »oloffigen till salu hållna varor» — och det var derom fråga var, då beslaget gjordes — och dels om idkande af handel utan i vederbörlig ordning erhållet tillstånd, hvarför stadgas böter intill 500 kronor. För denna sistnämnda förseelse har Loder fått böta; men dermed är icke sagdt, att han äfven är skyldig efter den andra punkten.

Herr Boëthius: Efter de tungt vägande skäl, som anförts till förmån för motionen, behöfver jag icke vara mångordig, och jag vill derfor blott framhålla en enda synpunkt. Hvad rätts-

frågan beträffar, så anser jag mig knappast böra tala om den, då domen blifvit laga kraftvunnen och saken derigenom afslutad. Jag föreställer mig också, att Kongl. Maj:t i detta fall gifvit nåd, icke på grund af domens orättvisa, utan för att undgå obehagliga förvecklingar med utlandet, som kunnat sluta på ett för oss förödmjukande sätt. Har detta varit skälet till benådningen, så tror jag, att Kongl. Maj:t handlat till rikets sannskyldiga nytta, då han beslöt den samma. Men, frågar jag, är det rättvist och billigt, är det oss värdigt, att denna nytta för riket skall köpas på bekostnad af en enskild svensk man? Det kan icke nekas, att det öde, som i detta fall öfvergått åklagaren, har varit hårdt, ty *det är hårdt* att tro sig hafva kommit i laga besittning af en stor förmögenhet på grund af en laga kraftvunnen dom, och så på en gång beröfvas den samma. Det är verkligen ett stort lidande, det kan ej förnekas, och jag anser det därför vara svenska staten värdigt att gifva den ifrågavarande åklagaren någon ersättning.

Men, har man sagt: det är ej åklagaren, utan Kongl. Maj:t, som eger att disponera öfver åklagarens andel. Jag vill ej bestrida, att denna åsigt kan hafva skäl för sig, och i sjelfva verket kan ju den saken nu anses afgjord till Kongl. Maj:ts fördel, *då* Svenonius på nådeväg sökt utbekomma sin andel som åklagare och om Riksdagen ger honom en del deraf såsom gåfva, ty hade han haft laglig rätt att utbekomma sin andel, så föreställer jag mig, att han vid domstol sökt utbekomma densamma af staten. Derför kan ej heller ett bifall till motionen innebära något farligt prejudikat för framtiden, ty åklagarne hafva nu fått sin uppmärksamhet fäst på, att de icke hafva någon rättighet till sin andel af förbrutet gods, om detta af Kongl. Maj:t återgifves, och då blir deras ställning en helt annan än den Svenonius intagit vid tiden för detta beslag, ty *då*, då var den allmänna uppfattningen verkligen ännu den, att det var åklagarens rättighet att under alla omständigheter få behålla den honom tillkommande andelen af beslagtagna och förbrutna varor. Till stöd för denna uppfattning kunde man åberopa yttranden af en mängd jurister och nästan samstämmiga uttalanden af hela svenska pressen.

På grund af hvad jag nu yttrat samt hvad under diskussionen för öfrigt anförts, skulle jag för min del helst se, att motionen eller reservationen ginge igenom, men skall emellertid rösta för det af herr Olof Jonsson framställda yrkandet, då detta torde hafva de största utsigterna för sig.

Herr vice talmannen Danielson: Då denna fråga tilldragit sig ganska mycket uppmärksamhet inom landet, och jag haft tillfälle deltaga i behandlingen af den samma i utskottet och der afgifvit min röst för utskottets förslag, så har jag ansett

Ang. vederlag till
länsmannen C. G.
Svenonius för mt-
stad åklagarean-
del i förbrutet
gods.

(Forts.)

Ang. vederlag till
länsmannen C. G.
Svenonius för mi-
stad åklagaren-
del i förbrudet
gods.

(Forts.)

mig böra begära ordet för att tillkännagifva de skäl, som för-
anledt mig att biträda utskottets yrkande.

För mig har frågan, sådan den framkommit, förefallit tem-
ligen enkel. Jag tror icke, att man behöfver ingå i någon hi-
stori, om huru näringsförfattningen tillkommit, utan här gäller
frågan, om länsmannen Svenonius skall hafva belöning för sitt upp-
trädande och staten i så fall skall gifva honom något belopp eller icke.
Jag har dervid ställt mig på den ståndpunkten, att jag ansett,
att om också häradsrättens utslag vunnit laga kraft, detta likväl
icke berättigade Svenonius till denna egendom, ty äfven om
häradsrättens utslag blifvit fastställt först i hofrätten och seder-
mera i högsta domstolen, har dock Kongl. Maj:t rätt på grund
af 25 § regeringsformen att pröfva, huruvida mannen i fråga
kunde återfå det förverkade godset. Således hade icke Svenonius
någon laga rätt till dessa penningar, förrän alla de instanser,
som hafva att pröfva frågan, afgifvit sitt votum. Nu har så
skett, att Kongl. Maj:t har begagnat sin lagliga rätt att gifva
nåd, och då har Svenonius icke förlorat mer än hvad hvarje
enskild person får förlora, nemligen att böja sig för en på lag
grundad dom.

Här har sagts, att man skänkt bort svensk mans rätt, och
att det vore en hederssak för Riksdagen att godtgöra det. Men,
mine herrar, en sådan hederssak skulle kunna blifva oss temligen
dyr. Man har stått här och berömt denna åklagare, därför att
han gjort sin pligt och jag vill visst icke förneka, att så är fallet;
men, mine herrar, icke skola väl åklagarne vara de enda, som
icke behöfva böja sig för lagen, och icke skola väl vi uppmuntra
dem till det. Man kan ju icke säga, att regeringen i någon mån
öfverträd sin grundlagsenliga rätt, då den efterskänkt, hvad den
eger rätt att efterskänka. Men i och med det samma Riksdagen
beviljar ersättning åt Svenonius, har den erkänt, att det finnes
svenska undersåter, som ej behöfva böja sig för lagen. Detta är
ett farligt prejudikat, emedan det skulle leda derhän, att länsmän-
nen kanske blefve alldeles för nitiska i sina försök att spåra
upp åtal och verkställa beslag, ty ginge det rasande för dem,
behöfde de ju endast laga att frågan kom till Riksdagen och
begära ersättning. Nej, mine herrar, det går icke an att sätta
dem öfver lagen.

Svenonius är för öfrigt alls icke så illa medfaren, som man
har låtit förstå, ty han har fått behålla sin andel i böterna och
Kongl. Maj:t har ej efterskänkt mera än det förverkade godset,
och dertill egde Kongl. Maj:t grundlagsenlig rättighet. Åklagaren
hade icke rättighet till egendomen, förrän egaren deraf försökt
alla lagliga medel att återbekomma sin beslagtagna egendom,
men tappat i alla instanserna. Då först egde åklagaren rätt-
mätiga anspråk på sin andel, men icke förr.

Jag skulle därför verkligen beklaga, om vi som en upp-

muntran skulle gifva åklagaren denna dusör, ty det skulle, som man brukar säga, komma surt efter. Det är denna uppfattning, som föranlett mig att votera för utskottets förslag. Jag tror, att vi böra akta oss för att komma in på denna belöningsprincip, ty det kan sedan blifva svårt för oss att komma ifrån den.

*Ang. vederlag till
länsmannen C. G.
Svenonius för mi-
stad åklagarean-
del i förbrutet
gods.*

(Forts.)

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Med herr vice talmannen förenade sig herrar *Peterson* i Boestad, *Peterson* i Hasselstad och *Andersson* i Löfhult.

Herr Thestrup: Den länsmän Svenonius genom häradsrättens laga kraftvunna utslag tillerkända andel af ifrågavarande böter och i sammanhang dermed af beslagtagna godsets värde kan, enligt min uppfattning icke, såsom vice talmannen förmodat, betraktas såsom allenast särskild uppmuntran eller gratifikation, då böterna ej kunna innefattas under de till kungen eller kronan utgående s. k. ensaksböterna, samt åklagarens andel blifvit honom uttryckligen tillagd genom en lagligen gällande kongl. förordning, som i sin nuvarande lydelse innehåller, ej allenast att af de i samma förordning stadgade böter $\frac{1}{3}$ skall tillfalla kronan och $\frac{2}{3}$ åklagaren, utan ock att värdet af beslagtagna godset skall fördelas på enahanda sätt som böterna.

Jag ber för öfrigt att få instämma i de skäl, som i motionärens syfte anförts af flere föregående talare, och då jag anser det vara med rättvisa, billighet och Riksdagens värdighet öfverensstämmande att på något sätt hålla ifrågavarande länsmän skadeslös, så skall jag förena mig i det yrkande, som blifvit framställt af herr Olof Jonsson.

Herr Elowson: Blott, några ord för att meddela en upplysning, rättande ett misstag, som begåtts af en talare på hallandsbänken. Han yttrade att om, sedan varorna tagits i beslag, målet på rättslig väg blifvit af egaren fullföljdt, den naturliga följden deraf skulle hafva blifvit, att virket en längre tid hade måst ligga på lastageplatsen och sålunda blifvit försämradt till sin kvalitet. Men jag ber få fästa uppmärksamheten derpå, att Loder mycket tidigt ingick till Kongl. Maj:t med begäran att få disponera varorna, och dertill erhöi han tillstånd. Tvisten gälde alltså blott det penningbelopp, som af det beslagtagna lagret representerades. Detta är meddeladt i konstitutionsutskottets memorial n:o 8 sistlidne riksdag, der det å 15:de sidan heter: »Någon ekonomisk förlust af målets fördröjda afgörande var icke för honom» (Loder) »att befara, om han fullföljde sina besvär, då en af honom till Kongl. Maj:t den 10 maj 1890 inlemnad ansökan att få disponera det beslagtagna virket, efter infordradt och inkommet utlåtande af landshöfdingen i Norrbottens län L. Berg, af Kongl. Maj:t beviljades redan den 16 maj 1890, enligt protokoll öfver

Ang. vederlag till
länsmannen C. G.
Svenonius för mi-
stad åklagaren-
del i förbrute-
del.
gods.
(Forts.)

finansären den af samma dag, n:o 31, och Loder först återtog sina till hofrätten ingifna besvär den 23 juni 1890.»

Såsom herrarne torde finna, vållade det icke Loder någon synnerlig svårighet att ställa säkerhet för att få disponera varorna. Han gjorde också detta ganska snart, så att de alls icke försämrades i följd af beslaget.

Herr vice talmannen yttrade, att detta ärende icke kunde anses slutbehandladt, innan Kongl. Maj:t utöfvat sin benådningsrätt. Detta kunde nog vara riktigt, om man ville göra benådningsrätten enligt § 25 regeringsformen till en domshandling, eller en utöfning af Konungens högsta domsrätt, för hvilken den skyldige måste böja sig, men i nämnda § heter det i fråga om nåd, att det sedermera skall på den brottslige ankomma att mottaga denna nåd eller undergå det straff. hvartill han blifvit dömd, och sålunda finnes icke i gällande lag rum för den tolkning, som herr vice talmannen ville gifva saken. Faktum är också, att den nåd, som nu beviljats i detta fall åt utländsk man, ländt till förfång för en nitisk och pligttrogen svensk tjänsteman, ty det har aldrig blifvit ifrågasatt att icke länsman Svenonius på ett pligtroget sätt fullgjort sitt åliggande, och just därför har han lidit åtskilliga vedervärdigheter.

Det synes mig icke heller vara fullt lämpligt att med hänvisning till frihetstiden framhålla faran af att i detta afseende vädja till Riksdagen. Jag anser nemligen, att icke många dylika fall skola inträffa. Och då jag anser öfverensstämmande med statens intressen att i någon mån hålla länsman Svenonius skadeslös i detta hänseende, anhåller jag, att kammaren måtte bifalla något af de framställda yrkandena om vederlag åt honom. Helst skulle jag för min del vilja sluta mig till reservantens förslag, men om detta icke vinner kammarens bifall, skall jag förena mig i herr Jonssons i Hof kyrkande om beviljande af ett belopp af 10,000 kronor.

Herr Wester: Då flera rop på proposition hörts, skall jag endast yttra några ord, ehuru månget och mycket af hvad här sagts. frestar till gensaga. Af flera talare har framhållits, att förevarande fråga borde bedömas ur den synpunkt, huruvida Loder brutit emot gällande näringslag och i så fall om brottet varit af den beskaffenhet, att det ifrågavarande virket rätteligen vore förbrutet eller icke. Så vidt jag förstår, har detta alls icke med föreliggande spörsmål att göra, utan beror detta på, huruvida allmän åklagare kan anses hafva laglig rätt till ersättning för mistning af andel i böter, då Kongl. Maj:t af nåd efterskänkt desamma, eller om billighetsskäl tala för tillerkännande af dylik ersättning. Det har icke af någon talare bestridts, att Kongl. Maj:t handlat fullt lagenligt, då han medgaf, att Loders virke finge anses såsom icke förbrutet. Då åklagare icke kan

göra anspråk på andel i ådömda böter eller förverkadt gods förrän utslaget blifvit slutligen fastställt och då slutakten i ett brottmål är Kongl. Maj:ts pröfning af ingifven nådeansökning, har enligt lag en åklagare ingen rätt att åberopa gent emot ett dylikt Kongl. Maj:ts beslut; återstår då att tillse, om det finnes skäl att så att säga i nådeväg tillerkänna länsmannen vederlag för en i sigte stald vinst.

*Ang. vederlag till
länsmannen C. G.
Svenonius för mi-
stad åklagarean-
del i förbrutet
gods.
(Forts.)*

Ur många synpunkter är det högst vanskligt för Riksdagen att låta billighetshänsyn utöfva för stort inflytande öfver förfogandet af statsmedel till förmån för enskilda personer. Vi veta, att Kongl. Maj:t ganska ofta efterskänker böter. Hvart skall det nu leda, om, såsom herr vice talmannen sade, Riksdagen slår in på den vägen att ersätta åklagaren den derigenom för honom uppkommande förlust? Jag tror, att man bör noga betänka sig, innan man beträder den stråten, och att åtminstone ersättning i dylika fall icke bör lemnas af Riksdagen, utan då de mest talande skäl dertill föreligga; men i detta fall finnas enligt min åsigt inga dylika skäl. Loder fick erlægga i böter och kostnadsersättningar tillsammans 573 kronor, och af de förre fick Svenonius i åklagareandel, efter hvad jag kan antaga, 333 kronor 33 öre. Detta utgör en ganska stor och fullt tillräcklig ersättning för hans besvär i målet, helst det icke ens blifvit uppgifvet, att han haft några särskilda kostnader. Den ärade talaren på stockholmsbänken, hvilken mycket strängt höll på lagens rätta tolkning, erkände till och med, att den i detta fall gällande lag vore drakonisk samt att det kunde vara tvifvelaktigt, huru vida den bort i förevarande fall tillämpas eller icke. Jag vill nu icke ingå på bedömande af, huru detta mål skulle afgjorts, om det underståts högsta domstolens pröfning, men det vill jag påstå, att målet varit af så tvifvelaktig beskaffenhet, att man icke kan bestämdt säga, att åklagaren gjort förlust, som bör föranleda Riksdagen att på ett så exceptionellt sätt som här yrkats ingripa. Jag instämmer uti yrkandet om bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde Herrar *Ollas A. Ericsson, Svanberg, Skytte, och Collander.*

Herr Bruzelius: Det yttrades af en föregående talare, att behandlingen inom högsta domstolen af mål är olika, om sjelfva rättsfrågan är föremål för bedömande eller om endast nåd är sökt. Jag är i tillfälle upplysa att, derest högsta domstolen icke sjelf pröfvat rättsfrågan i vanlig klagoordning, så föredrages, om nåd är sökt, saken lika fullständigt som om klagan vore förd. Om, såsom utskottets utlåtande innehåller, högsta domstolen i nu förevarande fall öfver den sökta nåden yttrat, att »med afseende å förekommande omständigheter de i beslag tagna trävarorna borde anses icke vara förverkade», så ligger, enligt min uppfattning,

Ang. vederlag till
länsmannen C. G.
Svenonius för mi-
stad åklagarean-
del i förbrutet
gods.
(Forts.)

i detta högsta domstolens yttrande en antydan, att beslaget icke hade bort ske.

På grund häraf och anslutande mig i öfrigt till herr Westers yttrande yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr Elowson: Jag skall anhålla att få meddela en upplysning äfven med anledning af den siste ärade talarens yttrande. Jag har mig nemligen bekant, att mål kunna inom högsta domstolen behandlas olika, då justitieråden döma och då de uttala sig i fråga om nåd. Här har talats om ett mål angående en dansk handlande Tychsen, som åtalats för olofflig försäljning i Malmö af jernvaror. Detta mål behandlades först af en under rätt (polisdomstolen) i Malmö, som ansåg den tilltalade skyldig, fälde honom till böter och förklarade, att det beslagtagna varulagret skulle anses såsom förbrutet. Hofrätten öfver Skåne och Blekinge godkände detta utslag, och högsta domstolen stadfäste hofrättens utslag; men i sammanhang dermed hemställde högsta domstolen enhälligt om nåd, i det att 4 justitieråd hemställde om nåd på ett sätt och 3 justitieråd om nåd på ett annat sätt. I detta fall hade målet sålunda behandlats olika, då högsta domstolen fungerat såsom lagskipande myndighet och då den uppträd såsom tillstyrkande nåd.

Herr Wikstén: Sedan nu så många af kammarens ledamöter haft ordet i denna fråga, vill jag icke längre upptaga tiden.

Då jag nu hört, att så många förenat sig om det af herr Olof Jonsson i Hof framställda yrkandet, skall äfven jag, ehuru med svidande hjerta, återtaga mitt förra yrkande på beviljande af det högre ersättningsbeloppet och således förena mig med herr Olof Jonsson.

Här har talats så mycket om faran för prejudikatet, och jag vill då säga, att det nu synes mig mindre farligt än förut i detta hänseende, sedan det blifvit riksbekant, huru det hänger tillsammans med bestämmelserna rörande utländska näringsidkare, och det vore högst förvånande, om någon af dem hädanefter skulle försumma att utverka sig Kongl. Maj:ts tillstånd till idkande af sådan handel eller näring som den nu ifrågavarande.

Herr *Wavrinsky* instämde i detta yrkande.

Herr Hedén: Då jag förut anhållit om bifall till herr Wiksténs motion, men motionären nu sjelf frångått densamma och instämt i herr Olof Jonssons i Hof förslag, får jag väl äfven lof att föga mig i att göra detsamma, men jag gör det, herr talman, med samma känsla som motionären.

Häruti instämde herrar *Gumælius* och *Olsson* från Stockholm.

Herr Bülow: Jag skall be att få återtaga mitt yrkande och i stället instämna med herr Olof Jonsson uti det af honom framställda förslag.

Ang. vederlag till
länsmannen C. G.
Svenonius för mis-
tad åklagarean-
del i förbrutet
gods.

(Forts.)

Öfverläggningen var slutad. Herr talmannen gaf propositioner å de yrkanden, som återstodo, nemligen, *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall i stället till det af herr Jonsson i Hof under öfverläggningen framställda yrkande; och fann herr talmannen valen hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes emellertid och företogs enligt följande, af kammaren godkända voteringsproposition.

Den, som bifaller statsutskottets hemställan i nu föredragna utlåtandet n:o 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å nämnda hemställan, bifallit det af herr Olof Jonsson under öfverläggningen framställda yrkande.

Omröstningen visade 97 ja, men 98 nej; hvadan kammaren beslutat enligt nej-propositionens innehåll.

Emot kammarens sålunda fattade beslut anmäldes reservation af herrar *Lilienberg, Edelstam, Andersson* i Lyckorna och *Falk*.

§ 15.

Slutligen föredrogs statsutskottets utlåtande, n:o 24, i anledning af väckt motion om beviljande af vederlag till länsmannen N. M. H. Sunding för mistad åklagareandel i förbrutet gods.

Ang. vederlag till
länsmannen N.
M. H. Sunding
för mistad åkla-
gareandel i för-
brutet gods.

I motion, n:o 140, inom Andra Kammaren hade herr G. Eriksson i Mörviken, med hvilken herrar *J. Bromée* och *J. Nordin* instämt, hemställt, att Riksdagen måtte besluta att till länsmannen N. M. H. Sunding i Alsen bevilja såsom vederlag och uppmuntran för honom frångångna åklagareandelar — utgörande enligt Offerdals häradsrätts utslag den 10 oktober 1890 i mål emellan honom och storbrittanske undersåten Lewis Miller 37,621 kronor 33 öre — ett belopp af 5,000 kronor, att till Sunding utbetalas på tid och sätt, som statsutskottet kunde finna lämpligt föreslå.

På anförda skäl hemställde utskottet, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Ang. vederlag till
länsmannen N.
M. H. Sunding
för mistad åkla-
gareandel i för-
brutet gods.
(Forts.)

Häremot hade herr *Eriksson* i Mörviken i en vid utlåtandet fogad reservation yrkat: att utskottet måtte hemställa »att Riksdagen må besluta att till länsmannen i Alsons distrikt N. M. H. Sunding bevilja såsom vederlag och uppmuntran från de honom frantagna åklagareandelar — utgörande enligt Offerdals häradsrätts utslag den 10 oktober 1890 i mål emellan honom och stor-britanniske undersåten Lewis Miller 37,621 kronor och 33 öre — ett belopp af 5,000 kronor.»

Och hade herr O. Jonsson i Hof låtit anteckna, att han icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.

Ordet begärdes af motionären herr *Eriksson* i Mörviken, som yttrade: Då kammaren redan har bifallit den utaf herr *Wikstén* väckta motionen med den förändring, som sedermera blifvit föreslagen af herr *Olof Jonsson*, så hoppas jag, att kammaren vill göra rättvisa äfven åt *Sunding*, ty det skulle väl se bra besynnerligt ut, om den ene länsmannen skulle få ersättning och icke den andre. Dertill hoppas jag att kammaren icke vill göra sig skyldig. Jag skall därför anhålla om afslag å utskottets förslag och bifall till min reservation. Jag ber emellertid att på samma gång få rätta ett par feltryck, som insmugit sig i min reservation, der det står: »från de honom frantagna åklagareandelar» i stället för: »för de honom frångångna åklagareandelar», och jag anhåller, att denna rättelse måtte få införas i reservationen. Jag anhåller, som sagdt, herr talman, om bifall till min reservation och afslag å utskottets hemställan.

Herr *Jonsson* i Hof anförde: I öfverensstämmelse med det förmedlingsförslag, jag tog mig friheten att göra i föregående punkten, skall jag äfven göra det här, och anhåller, att reservationen må på det sätt bifallas, att siffran 5,000 utbytes mot 2,000; och på denna min framställning yrkar jag bifall.

Herr *Eriksson* i Mörviken: Jag skall be att få ändra mitt yrkande till detsamma, som *Olof Jonsson* gjorde, nemligen att siffran bestämmes till 2,000 kronor.

Herr *Wester*: Jag skall endast be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Sedan herr *Eriksson* i Mörviken återtagit sitt först framställda yrkande, återstodo endast yrkandena om *dels* bifall till utskottets hemställan och *dels* bifall till herr *Jonssons* i Hof under öfverläggningen framställda förslag. Herr talmannen upptog till proposition hvartdera af dessa yrkanden och förklarade sig anse den senare meningen hafva flertalets mening för sig. Som votering emellertid begärdes,

blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som i fråga om statsutskottets nu föredragna utlåtande n:o 24 bifaller det af herr Olof Jonsson framställda yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Omröstningen utföll med 90 ja mot 66 nej; och hade kammaren alltså fattat sitt beslut enligt ja-propositionen.

§ 16.

Följande nya motioner afgåfvos, nemligen af:

herr *E. Norman*, n:o 181, om ändring af 52 § regeringsformen och 33 § riksdagsordningen; och

herr *P. A. H. Stjernspetz*, n:o 182, om beviljande af anslag till krigsfartygs byggande.

Dessa motioner begärdes på bordet och bordlades.

§ 17.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

Att kaptenen *J. M. Ekströmer* af sjukdom är förhindrad att under den närmaste tiden bevista Riksdagens sammanträden, intygas.

Stockholm den 5 mars 1892.

Jonas Wærn,
med. dr och professor.

§ 18.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *P. G. Petersson* i Brystorp under 8 dagar från och med den 12 dennes,

och herr *N. Persson* i Vadensjö under 10 dagar från och med den 9 dennes.

§ 19.

Till bordläggning anmälles:
statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 25 angående föreslagna jernvägsbyggnader för statens räkning;

n:o 26, i anledning af väckta förslag dels om statsbidrag till enskilda jernvägsanläggningar och dels om nedsättning af räntan å de till dylika jernvägsanläggningar lemnade låneunderstöd af statsmedel; och

n:o 27, angående ändring i föreskrifterna rörande befatningen med tryckta riksdagshandlingars emottagning, vårdande och utdelning; samt

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7, i anledning af väckta motioner om ändringar i kongl. förordningen angående handeln med vin- och maldrycker den 24 oktober 1885.

§ 20.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,54 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.